

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Christ. Francisci Paullini, Ferrariâ-Thuringi, Rerum Et Antiquitatum Germanicarum Syntagma

Paullini, Christian Franz

Francofvrti ad Moenvm, 1698

IV. Jacobi Reutelii, Past. Einbeccensis ad S. Alexandr., Hilleshemia, in
Episcopis suis repræsentata, cum Mantissa metro vincta, ejusdem
argumenti, è tenebris sordibusque suis eruta, notis ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-44860

VENERANDI LECTORI

JACOBI REUTELII,
PAST. EINBECC. AD S. ALEXANDR.,
HILLESHEMIA,

in
EPISCOPIS SUIS

REPRÆSENTATA.

*Cum Mantissa metro vineta, ejusdem argumenti,
è tenebris sordibusq, suis eruta, notis illustrata,*

& edita

à
CHRISTIANO FRANCISCO PAULLINI.

(K) VENE-

VENERANDE LECTOR!

PRomo nunc *Reutelum*, Virum bonum & doctum, fidumq; rerum *Hillesheimensium* inquisitorem. Si compendium vitæ ejus scire aveas, brevissimè dicam. Cunas ei & prima crepundia dedit *Hatzkeroda* ad sylvam *Hartzicâ* in Principatu *Anhaltino*. Adultum, & doctrinâ nunc præstantem fata traxere ad exteros. Probatâ siquidem fide & industriâ ejus *Göttingensibus* & *Hardefsiânis*, *Hüxariæ* ad *Visurgim* in æde *Petrina* fit Ecclesiastes. Inde annô MDLXVII. abs *Einbeccensibus* ad *S. Alexandrum* vocatus. (a) Aliquot antè excessum annis sermonis usu privatus, Adjunctum à Superioribus habuit M. *Andream Noltium*, Scholæ *Einbeccensis* Rectorem, cui cives ejus in sacra cathedra demandabantur. Annus ei supremus fuit suprâ millesimum quingentesimum nonagesimus tertius, quò ipsò *Veronicæ* die in templo *Alexandrino* conditus est. (b) At rogas, quò casu iste *Jacobus* in nostras lapsus fuerit manus? Communicârat olim mecum D. *Joannes Wilhelmus Brüning*, Imperialis semperq; Liberæ Ecclesiæ *Corbeiensis* Cancellarius, Anonymi cujusdam chronicon *Hillesheimense*, patrio sermone scriptum. Quod cum fortè apud me vidisset *Hermannus Schneidewind*, Pastor ad D. *Kilian. Hüxar*, de *Reutelio* mussitare cœpit, in ædibus Theologi vicinioris à se viso, addens: si mihi placeret, se operam daturum, ut quamprimùm perlegerem. Vix optatius quid dici potuisset. Misit postea codicem, quem meâ manu descripsi. Attentiùs perlegenti mirè placuit brevitâs *Reuteliana*, omnia succinctè tradens. Non potui igitur me continere, quin,

(a) Vid. J. Letzner. chron. Dassel, L. VI. p. 107. p. 68. B. (b) Idem l. c. p. 90. A.

anti-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

antiquo more meo, lectiones meas subinde brevioribus notulis conspergerem, si quæ asterisco digna occurrerent. *Chronicon* verò MS. *Hillesheimense* aliquoties ad partes vocatum, nullum aliud est, quàm quod à *Bruningo* acceperam. Recentius erat, nec antiquâ Saxonum linguâ exaratum, multis tamen memorabilibus refertum. Meminit *Henricus Meibomius Senior* (c) *Onuphrii Meyenrosii* chronici *Hillesheimensis*, & *D. Caspar Sagittarius* (d) *Joannis Stadewegs* MS. *chron. Hillesheim.* At utrumque diversum ab isto. Nullos allegavit autores Noster. Quàm bene autem ex fide dignis cuncta hauserit, tute videbis. Candorem & modestiam Viri laudo. Si æquus prudensq; lector (ceteris meliorem precabimur mentem,) studium meum probaverit, plura hujusmodi spondeo. *Gratius dignos* cenlet *CL. Urstifius*, (e) & debitum eos patriæ officium præstitisse scribit, qui bonis libris è tenebris in lucem proferendis obstetricantur, neglectosq; & squalentes, deterfo situ, in hominum conspectum atque consortium deducunt. Vale, mi Lector, & si velis, adde vitas *Ernesti*, *Ferdinandi*, *Maximiliani Henrici*, *Jodoci*, & moderni Reverendissimi & Serenissimi, quem Deus fervet! Scripsi *Ferraria* Thuringorum Annò Dei-Hominis MDCXCVII.

(c) in not. ad *Henric. Leon. T. I. rer. Germanic. p. 27.* (d) de origine Ducum Brunsvicensium s. 116. p. 95. (e) præf. in volum. *Hist. German.*

* *

IN nuce *Maonides!* angultis ordine chartis
cernis Pontifices, *Hildesiana*, tuos.
Illustres venerare Viros; *illustria* facta
suspice, quæ vitæ norma & amussis erunt.

(K) 2

Ortum

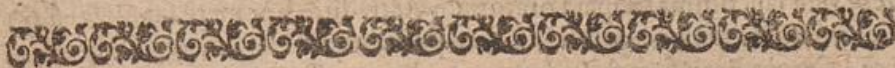
PREFATIO AD LECTOREM.

Ortum cerne tuum: speciosè sicut olive
in ripa ex tenui semine fructificant,
Inq; plagas orbis sublimia brachia pandunt,
& pulsant cœlum vertice grande suo.
Sic semper *felix*, ita semper *bella* fuisti,
Saxonie decus & nobile *delicium*.
Imbellem donec facerent te tristia bella,
è quibus haud unquam nascitur ulla salus.
Omnia *Reutelius* mirâ brevitâ loquetur;
sed sapienti sat! singula pauca monent.
Accendunt faculas Tibi noctes *Paulliniane*,
ut videas fontes, è quibus ista fluant.
Laudamus meritò, quem fecit uterq; laborem,
occurrant tetri sic mihi sæpe libri.
Mucor eras, *Reuteli*, squallor, pulvis & umbra,
nunc es *Chrysologus*, totus & *Aureolus*.
Hanc metamorphosin *Paullini* callet: is, ecce!
ex *vetulis juvenes* restituisse potest.

Scriptit officiosâ crenâ

GABRIEL LÜHR. D.M.

B.C.D.

B. C. D.

S. L

Carolus, ob virtutem & res gloriosè semper gestas toto orbe Magnus dictus, omnem Saxoniam, ferro à se subactam, & Christi jugo subditam, in *decem* (a) [alii *septem*, (b) alii *octo* numerant (c)] Episcopatus secuit, sicque integram Deo reddidit. Nona Sedes (d) est *Hilleshemensis*, cujus fundamenta jacta primùm in *Aulica*, in honorem *S. Petri* Apostoli, annò *Dccxcvi*. *Rongsfaal*/vulgò nunc *Esse* dicta.

Est amœnus locus ad *Salæ* & *Leinæ* confluentiam, in quo, structo à Rege palatio, plerunque residebat in Saxonia morans. Curam hujus ædis commisit *Carolus Günthero*, Venerabili Viro, licet extimam ei haud imposuerit manum, relinquens Filio & Successori suo *Ludovico* structuram. Post excessum verò illius *Ludovicus* graves Imperii curas otio venatorio distincturus, venit ad nemorosum locum, ubi nunc primaria *Hilleshemia* Ecclesia est. Ibi cultus divini memor, per sacellanum suum in altari portatili sub patulæ fagi tegmine Missam celebrare jussit, affixo trunco arboris aureo vasculo, quod semper circumferebat ille, in quo *crines* & *lac B. V.* erant, appositâ ejusdem imagine. Sacris finitis, ille in sylvam & campos, sacellanus verò ad suam remeant, reliquiarum oblitus. Quarum-cùm altero die, sacra iterum facturus in *Aulica*, reminisceretur, ocius cucurrit ad arborem. At non poterat sacram thecam trunco avellere. Attonitus homo rem narrat *Ludovico*. Qui cum suis accedit, grande hoc prodigium visurus. Divinans, sanctius quid subesse, in terram prostratus ostenti hujus causam à Deo rogavit. Vox interim audita: *Nix tibi circumscribes terminos adis mea*. Illaque mox insolito anni tempore delapsa certam aliquam telluris aream implevit. Quâ visâ, Imperator clamabat: *Dat ih en Hildestree / und scholl auch Hildestnee herten*. Alii ajunt, somnio fuisse monitum *Ludovicum*, ut eò loci sibi deligere

(L)

(a) Tot vult chon. Mind. 1p. Meibom. T. I. rer. Germ. p. 556. Werner. Rolevink. L. II. de laud. Westfal. c. 8. (b) Gobelin. Person. Cosmodr. æt. VI. c. 38. Kranz. L. II. Sax. c. 23. Engelhus. chron. p. 155. (c) Chron. Slav. L. I. c. 3. §. 8. Lang. chron. Citiz. c. p. Ditmar. Mersleb. L. VII. chron. p. 230. Ad. Brem. L. I. c. 9. Alb. Stad. Compil. chronol. Qui octo numerant, Magdeburg. & Hamburg. omittunt. Petr. Beck in Aquisgrano c. V. novem scribit. Gryphander ait de VVeichbild. Sax. c. 29. Carolum se unum quidem Episcopatum in Saxonia fundasse. At unde hæc hallucinatio Viri eruditi? dicit *Sagittar. de Bardevico* c. 3. §. 35. (d) juxta chron. Mind. Meibom. T. cit. p. 554. sexta mox tamen scaturit cum autore.

gere velit sanctissima Deipara oratorium. At traditio hæc metè fabulosa est. (e) Certissimum verò hoc, celsisse Petrum Apostolum D. Virgini, cœptamq; in *Aulica* à Carolo Ecclesiam à *Ludovico* translata esse *Hilleshemiam* ad *Flavium Inneram*, etiam ante annum DCXCIX. Inq; basilicā mox *Irmensula*, prope *Corbejam* eruta, solenniter tamen prius lustrata & expiata, introducta, & in umbilico templi posita est. (f) Rectius igitur urbs dicitur *Hilleshemia*, seu *Hilleshemium*, *Hillesheimia* vel *Hillesheimium*, non à fictitia *nive*, verum à vicino *nemore*, quod porrectius & amplius olim fuerit, *Hilles* vocato. (g)

I. *Günterus*,

§. II. Angustum templum erat, nec satis commodum, à *Ludovico* Pio B. Virgini structum: *Günterus* igitur, primus ejus Rector, dextram versus augustius priori, duabus turribus conspicuum, struxit in honorem S. *Cacilia*, Patronæ suæ. At cum haud lentè festinaret, pompæ nescius, ad solum usum id fabricari jussit. Interim Ecclesia hæc inter Germaniæ præcipuas semper fuit. (h) Idem palatium Episcopale condidit.

II. *Rembertus*,

§. III. Sequitur *Rembertus*, *Remibertus* seu *Frembertus*, (i) aut *Reybertus*, (k) qui verò post paucos menses decessit, ut nonnulli eum è catalogo Antistitum expunxerint. Jacet penes *Günterum*.

Successit

III. *Ebo*,

§. IV. *Ebo* (l) Francus, Archi-Episcopus *Rhemenfis*, gratus olim *Ludovico* Imp., postea verò, ob conspirationem in sanctum ejus verticem, suspectus, (m) ideoque in Synodo generali (n) officio & dignitate exutus, & in exilium pulsus, venit *Hamburgum* ad S. *Ansgarium*, veterem amicum, cui se in conversione Danorum zelotum probarat, eiq; tunc *Anstitti* *Hamburgensi*, reliquias *Sixti* & *Simmitii* è Diocesi *Rhemenfis* attulerat. Ejus igitur operâ, Sede vacante *Hilleshemensi*, ab Imperatore potitus. *Innocentiam* suam singulari apologiâ (o) demonstravit, eamque vel ex eo colliges, quod S. *Ansgarius* amore & contubernio suo eum dignum reputaverit, (p) adque novum hunc Episcopatum promoverit. Sunt, qui idè eum sigillant, quòd, contra *Paschalis* mandatum, (q) iter *Boreale* tunc subterfugerit, *Gautbertum*, propinquum suum, substituens. (r) Sed hæc nihil ad nos. *Hilleshemia* sanè omnia

boni

(e) Kranz, L. I. Metr. c. 10. & L. II. Sax. c. 26. qui oblitus hinc imaginis D. Virg. lac & capillos ejus afferit, ibi verò imaginem illius habet. (f) Vid. Meibom. de *Irmensul.* c. 8. Stangef. L. II. annal. cit. V. Vestfal. p. 129. (g) idem afferit de *Irmensul.* cap. cit. & in orat. de orig. *Helmsted.* Meibomius. (h) opibus, religione, splendore non in postremis cathedralibus Germaniæ Ecclesiis: Kranz, L. I. Metr. c. 10. è s. ptim. Comitatus unita, ut ex (1) *Vinzenburg*. (2) *Schlademensi*, (3) *Poppenburg*. (4) *Peynensi*. (5) *VValdenburg*. (6) *Leicoburg*. & (7) *Dassch*. (i) Kranz, L. I. Metr. c. 27. *Bucelin.* Germ. sacr. p. I. p. 18. (k) *Egghardus* *Vragiens.* Abbas in chron. id *Egbertum*, qui verò falsò hunc extinctum scribit anno 825. (l) Kranz, L. I. Metr. c. 30. quartum eum facit Episcopum, & tamen L. II. Sax. c. 27. sui oblitus tertium affirmat. (m) Idem L. I. Metr. c. 27. (n) vid. chron. *Reginon.* ad ann. 839. & compilat. chronol. ad ann. 836. (o) vid. eam à *Madero* annex. Ad *Brem.* p. 236. seqq. (p) adde Kranz, L. II. Sax. c. 27. (q) vid. apud *Mader.* in diplom. Ad *Bremens.* annex. p. 246. seqq. (r) Vid. Kranz, L. I. Metr. c. 27. & Add. *Bremens.* L. I. c. 18.

boni Pastoris munia fideliter adimplevit: conciones ad populū ipse habebat, baptizabat parvulos, & agenda cetera agebat summā fide & curā, ut nihil omninō in eo desideres. Virū sanctum dicunt anno DCCCXLVII. Prælaturæ suæ XII. Sed hōc ipso annō Mense Septembri cum *Ansgario* interfuit Illustri Synodo Moguntia. (s)

§. V. *Alfredus*, seu *Alifredus*, in Archi-Diœcesi Colonienſi ex nobili stem-^{IV. S. Alfre-}mate ortus, discipulus & monachus Corbeia: nostræ, circa annum DCCCXLVIII, ^{du.} ad Illustrē cathedram *Hilleshemensem* evedus, quam vitæ probitate, laudabili zelo & summā prudentiā admirabilem fecit Vir omni laude major. (t) Ipse basilicam B. Virg. è fundamentis excitavit, dirutā angustā minusq; aptā æde *Ludoviciana*, XXIIV. seu XXVI. annorum spatio absolutam, & quarto ante excelsum tuum annō à seiplo consecratam, adjuncto eidem cœnobio, ut omnes Canonici sub regula Ordinis sui & sub uno tecto degentes soli Deo humiliter feryrent. Quoties igitur conventum, seu dormitorium intrabat, cecinisse fertur: *quām dulce est Fratres cohabitare in unum*. Insuper tria cœnobia construxit (1) *Asvedense* in Diœcesi sua, pro Virginibus familiæ Benedictinæ, (2) *Affidense*, quod illustrissimum semper fuit, & nobilium tantum Virginum ejusdem instituti, in patria sua, & (3) *Salgenstadense*, pro monachis ejusdem congregationis. Foundationi istius terribilem subjunxit maledictionem. (u) Lapis, non homo, sit, qui ad ista fulmina non trepidet. (vv) Augusti cœnobii *Gandeshheimensis* ipse candidus promotor fuit. Consiliū quippe suggestit *Ludolfo* Fundatori, Saxonum Duci, & stimulum addidit, quō bonum maturaret opus, filiamq; ejus *Hathumodam*, primam ibi Abbatissam renunciavit: (x) cui monasterio etiam post *Ludolfum*, qui undecim millibus mansis dotasse dicitur, juxta numerum undecim millium Virginū, (y) multos redditus contulit, pietate, prudentiā, beneficentiā nulli secundus. Stetit istud cœnobium monialium ante *Brunshufi*, anno DCCCLVI. verō ad fluvium *Gande* translatum est. (z) Obdormivit circa annum DCCCLXXVII. regiminis sui XXVIII. Sepultus in monasterio suo *Asvedensi*. (a)

§. VI. Electus post eum *Ludolfus*, etiam Monachus Corbeienſis, vir pro-^{V. Ludol-}bus & doctus, & erga pauperes benignissimus. Sed cū ante confirmatio-^{fus.} nem decesserit, in indice Præsulum vix repereris eum. In vetusti monasterii sacello Electus hic benefactores inter visus, habens ad dextram insignia Ecclesiæ suæ, (b) ad sinistram erat draco, leo & aquila delu-
(L) 2

(s) Adde Schaten, P. J. annal. Padeborn p. 135. (t) vir verè memorabilis, & in divina religione ferventissimus, Kranz, L. II. Metr. c. 12. (u) plures formulas dabit Meib. in not. ad dipl. Thafilon. T. III. rer. Germ. p. 190. seq. (vv) Alifredianam vide in Th. m. Illustr. Vir. Corb. c. 18. p. 54. & Part. Get. in. sac. Bucel. in frontispicio, (x) vid. Henr. Bodonis syntagma de cœnobio Gandefian. T. II. rer. Germ. Meib. p. 482. (y) Engelb. chr. p. 170. (z) lic. foundationis & donationis dedit M. Reiskius de coru Ammonis c. 4. §. 4. (a) conf. th. m. cit. c. 18. (b) quæ vid. ap. Letzner. in chron. Dassel. L. II. in frontispicio & in hist. Ludov. Pij edit. sec. c. 19.

desuper volitans, cum subscriptione LDLS E. EPS HIL: Equibus alii con-
jiciunt, fuisse *Ludolfum* ex Comitibus *Ringelheimensibus*. (c)

VI. Mar-
quardus,

§. VII. *Marquardus* probus, liberalis, & pacis studiosus; cujus miti ingenio
malitiosi homines abusi, ut etiam duo cœnobîa, ab *Alfredo* condita, Diocesi
surrupuerint, *Afyvedense* putà & *Salingstadense*: ædi cathedrali trabes subjecit,
aliaq; quæ poruit, fecit. A Danis, Saxoniam populantibus, oppressus anno do-
minationis suæ tertio seu quarto circa AC. DCCCLXXX. Vir longiori vitâ
dignissimus. (d) Sepultus *Epstorpîi*. (e) Multi multa, at contraria, de hoc præ-
lio Epstorpîensi. Quidam asserunt, (f) duos tantum cæsos esse Episcopos, *no-
strum* & *Theodoricum Mindensem*, unâ cum *Otrone* Duce & XII. Comitibus. Alii
(g) omnes ferè in Saxonia Antistites cum plurima Nobilitate cecidisse volunt,
quos longâ serie narrant. (h) Alii (i) tres tantum extinctos credunt, *Minden-
sem*, *Ferdensem* & *Hilleshemensem*. De *Theodorico* & *Marquardo* res certa est, de
ceteris non item. Licet hæc strages annò DCCCLXXVI. d. 1. Aug. (k) seu bi-
ennio post d. 2. Febr., vel annò DCCCLXX. (l) facta sit, quis tamen affirma-
verit, omnes Episcopos periisse? Sed quorsum immorabimur narrationi du-
bia & suspecta? (m) Sufficit scisse, *Marquardum* nostrum à Danis pro gloria
Christi martyrii palmâ fuisse coronatum.

Surrogatur

VII. Vig-
bertus,

§. VIII. *Vigbertus*, optatissimus Pater, (n) illustris cœnobîi *Gandesheimen-
sis* basilicam absolvit & dedicavit in honorem *S. Joannis Baptistæ*, nec non *In-
nocentii* & *Anastasi*, omniumq; Sanctorum. (o) Defunctâ *Gerburgi*, secundâ
Abbatissâ, *Ludolfi* Ducis & Fundatoris F., ipse *Vigbertus* *Christinam*, Saxonie
Ducis sororem, consecravit. (p) Ferunt, fuisse artis *Aselepiadeæ* haud ignarum,
ita, ut etiam codices de ea scripserit. (q) Secundum nonnullos quatuor annis
rexit dexterrimè, (r) juxta alios, primo nondum completo, desit circa an-
num DCCCLXXXIV. At Synodo Moguntinensi sub *Luitberto* anno
DCCCLXXXVIII. habitæ subscripsit. Quiescit in sacello palatii Episcopalis.
Monstravit mihi nuper *Reinhard. Bucholtzius*, Abbas *Corbeiensis*, bullam *Ste-
phani*

(c) Antiquissima hæc Saxonum insignia erant, cujus rei testis est *Mathilda Augusta*, Henr.
Aucup. conjux, quæ cum iis adhuc hodie conspicitur in cœnobio Pölenfi, seu Poildensi, agri
Eichsfeldensis. Quid iis indicare voluerint Saxones nostri, dicit *Vittekind. L. I. annal.* (d)
imò immortalitate. *Bucel. l. c. P. I. p. 18. a. Vir Deo & cœlo dignus Kranz. L. II. Metr. c. 14.*
(e) *Id. Kranz. l. c.* (f) *Ditmar. Merseb. L. II. chr. p. 30. Ad. Brem. L. I. c. 31. Helmold. L. I.*
chr. c. 7. (g) *Kranz. L. II. Metr. c. 9. G. Fabricius L. II. orig. Sax. Spangenh. chr. Sax. c. 108.*
(h) vid. confutar. legendæ fabulosæ *Metrop. Kranz. annex.* (i) *Emmîus L. V. ter. Frificar. &*
Kranz. L. II. Sax. c. 31. (k) secundum *Spang.* (l) notante *Kranz. L. II. Metr. c. 17.* (m) conf.
Meibom. not. ad L. I. annal. Wittekindi & chr. Mind. V. Vatested., ubi in not. ad *Theod. I.*
etiam quædam monuimus, (n) *Kranz. L. II. Metr. c. 28.* est religiosus Pater & eò locò di-
gnus, (o) Vid. *H. Bodon. l. c. p. 487.* (p) *Idem p. 489.* (q) *Bucelin. l. c. P. I. p. 18. a.* vocat in-
signem Medicum, (r) utilis Præsul, *Bucel. l. c.*

phani VI., in qua hic *Vvibertus Sanctissimus* dicitur, & vi cuius Ecclesia *Hilleshemensis* & *Corbeiensis* cum omnibus hominibus, bonis & rebus in specialem tutelam S. Petri recipiebantur.

Successorem habuit

§. IX. *Vvalbertum*, ex Monacho *Corbeiensi* *Benedictino*, octavum Anti- VIII. *Vval-*
 stitem, Virum piè eruditum, armisq; Christianorum fortiter munitum, (s) & *bertum*,
 studio propagandæ religionis flagrantem. Qui, an (secundum nonneminis
 conjecturam) ex *Albatianis* fuerit, certè affirmare haud possum. (t) Primus
 Ecclesiæ suæ *Præpositum* dedit, auctis utriusq; reditibus & decimis. Sub hoc
 tertia *Abbatissa Gandesheimensis*, mortuâ illustri *Christinâ, Rosvitha* velata
 & consecrata est. (u) Mortuus circa annum DCCCCIII. at nec primo, (vv)
 nec decimo nono (x) servitii sui. Cubat in æde cathedrali ante altare S. *Caciliæ*.

§. X. Cœpit *Sighardus*, aliis *Gebhardus*, etiam Monachus Ord. *Bened.*, licet IX. *Sig-*
 locum tibi dicere nequeam. Consecravit *Vvindilgardim*, *Abbatissam* *Gand-* *hardus*
heimensem, quæ Ecclesiam extra oppidum in memoriam B. Virginis exstru-
 xit à se dedicatam. (y) Vidit varias Imperii mutationes. (z) Summam ædem
Hilleshemensem nec non altare S. *crucis* pomposè ornavit, iuggestumq; laminis
 ex purissimo auro obduxit. Defecit circa annum DCCCCXXIIX.

§. XI. *Dithardus* (b) ex monacho *Hirsaugiensi* delectus *Abbas Hirsfeldensis*, X. *Dithar-*
 cum consensu senioris *Dithardi*, prælati ibidem, (c) & annò DCCCCXXVIII. *ardus*,
 electus *Episcopus Hilleshemensis*, succedente ei in cœnobio *Hirsfeldensi* *Bur-*
cardo Gandsheimense collegium denuò à fundamentis exstruxit & consecravit:
 tabulam auream margaritis & lapidibus pretiosis distinctam D. Vitgini sa-
 cravit, (d) civibusq; cœquavit milites suos sine discrimine. (e) Defecit circa
 annum DCCCCVI. laudatissimi muneris sui XXVIII.

§. XII. Intravit *Othvvinus* (f) ex celebri monasterio *Augiensi* propè *Constan-* XI. *Oth-*
triam in insula lacûs *Bodamici*, ubi Rector scholæ fuerat novem ferè annis, do- *vvinus*,
 ctus & zelo religionis fervidus, (g) vocatus primùm *Bergam* ad *Albim*, quod
 (L) 3 opu-

(s) vir religione & sanctitate præcipuus, merito & moribus insignis. *Kranz*. L. II. *Metr.* c. 28.
 doctus & strenuus *Triithem*, L. IV. de *Jll. Vir.* c. 199. illa enim tum erant Pontificum orna-
 menta. *Kranz*. l. a. (t) de hac gente vid. *Lertzner*. *hist. Ludov. Pii* edit. *sec. c.* 33. (u) *Bodo* l. c.
 p. 481. (vv) ut *Kranz* vult L. II. *Metr.* c. 28. (x) *Bucelin*. l. c. (y) *Meibom.* in not. ad *pane-*
gyr. *Rosvithæ* fundatricem hujus Ecclesiæ facit *Gerburgim* II. *Henrici Hezelonis*, *Ra-*
far. *Ducis*, sororem, *Abbatissam Gandesheimens.* VII. quod ex subjecta *Ottonis* II. con-
 firmatione patet, qui dixerit ait: neptim ejus *Gerburgim* quoddam ibi monasterium in su-
 petiori plaga civitatis secum peritus à fundamento construere voluisse, congregaturam ibi
 XXX. sanctimonialis sub regula S. *Bened.* *Bodo* contra asserit p. 494. *Gerburgim* *Eccle-*
siam istam, à *Windilgarde* conditam, in cœnobium *Benedictinum* mutasse, & XXX. per-
 sonis locum aptissimum reddidisse, (z) dabit eas *Kranz.* loc. cit. (a) ergò non annis 40.
 præfuit, secundum eund. l. c. (b) *Kranz*. L. III. *Metr.* c. 11. *Dethardus*, (c) *Lamb.* *Schafnab.* ad
 ann. 925. (d) hoc munus Pontifice dignum vocat *Kranz*. l. c. (e) *Id.* l. c. (f) *Ochvvinus*, *Ott-*
vvinus, *Bruschio Ochvving*, *Ditm.* *Merseb.* L. III. p. 67. *Aduvianus* (g) *chr. Hirsaug.* *Triith-*

opulentum cœnobium est prope Magdeburgum Ord. Bened. (h) secundus Abbas. Ex hoc translatus *Hillesheimium*. Certis quibusdam anni festis Canonicis suis propinavit modicam vini mensuram, quod tunc rarissimum iis erat, adjecit Diœcesi *Gisenheimium*, attulit ex Italia (i) integrum *Epiphani* corpus, cujus in honorem capellam exstruxit basilicæ suæ contiguam, eamque consecravit. Multa alia pretiosa acquisivit, & dedit Ecclesiæ. *Garburgim* II. Abbatissam Gandesheimensem velavit, consilio ejus usus est *Orto M.* (k) Abiit ad perpetuas mansiones annò Dcccclxxxvi. Kal. Decembr. dignissimi Præfulatûs sui XXIX. (l)

XII. *Osdagus*

§. XIII. *Osdagus, Osdasus & Osdachus*, (m) etiam monachus divitis *Augia*, pedum obtinuit circa annum Dcccclxxxvi. Omni honore & amore dignus. (n) Cathedræ suæ largitur pagum *Algermismum*. Suspicionem fuisse ex Equitibus *Hillesheimensibus*. (o) *Sophia* I. Abbatissa *Gandesheimensis*, nuper electa, inter *Willigisum* Moguntinum & hunc Antistitem semina discordiæ spargens, à nullo alio, nisi à solo *Palligero*, i. e. ArchiEpiscopo velari voluit. Quare ad hunc actum invitabat *Willigisum*. Qui pertinaciter *Hillesheimensi* contrarius, *Gandesheimiam* ad suam Ecclesiam spectare asseruit. Indixit ergo diem solenni actui; Ad quem etiam comparuit *Osdagus*, jus suum à Prædecessoribus legitimè exercitum animosè defendens, & posteris suis servans. Interim res hæc multa peperit litigia, (p) Ad meliores sedes abiit circa annum Dcccxc. Pontificatûs sui IV. (q) Expectat adventum Domini in crypta sub choro Summæ ædis intra urbem.

XIII. *Gerdagus*

§. XIV. *Gerdagus*, (r) *Gerhardus, Gardachus, Gerdachus, & Gerlachus*, industrius & religiosus homo, olim Cellarius *Hillesheimensis*, addidit Diœcesi suæ duos amplissimos pagos minus *Algermismum & Siprechthustum*, & plura ei comparâset,

(h) Quo de vid. chron. Meibom. (i) ex urbe Ticinensi Bucel. l. a. (k) vid. erect. Ecclesiæ Magdeb. apud Meibom. T. I. l. iter. Germ. p. 734. (l) ita Kranz. L. III. Metr. c. 34. quem sequitur Meibom. in chr. Bergeosi, (m) vid. Ditmar. Merseb. L. III. chron. p. 67. & Kranz. lib. cit. c. 41. (n) Vir præstans Kranzio l. c. & Bodoni valde reverendus, (o) Ditmar. l. c. Præpositum monasterii sui vocat. Ita verò olim dicebantur templa primaria, (p) Pallium propriè & ordinatiè tantum ArchiEpiscopis & Metropolitanis concessum, impropriè, exque gratia speciali, paucis olim quibusdam Episcopis, in Germania Bambergenfis, ex perpetuo privilegio, Sleidan. L. XIII. Comment. in Italia Ostiensi, eò quod Romanum consecret, instituentè Marco. Polyd. Vergil. L. IV. de rer. invent. c. 12. Affert enim pallium ArchiEpiscopale nomen, unâ cum reali plenitudine Pontificalis officii, idèò dicitur in signe plenitudinis officii Pontificalis c. antiq. 23. de privil. Et olim nullus habebatur verus ArchiEpiscopus pallio destitutus. Exempla vid. ap. V. Verberum in introduct. Episcopos. tit. IV. §. 29. p. 69. Magnum igitur privilegium & summa gratia, quòd Burcardo II. Halberstaden. & ejusq; Successoribus, in perpetuum concessum sit pallio uti in solennibus festis, prælatâ cruce, & albo equo deferri ad Ecclesiam, Vid. annal. m. Haysburg. Nunc verò quilibet Episcopus pallium redimere tenetur, quo de J. Ochrstoph. Klee in dñp. inaug. de pallio Episcopali habit. Jen. c. 3. §. 2. Ceterum litigia latè exponit Bodo in syntagmate suo p. 497. seqq. (q) Kranz. l. c. habet 25. Ditmar. l. a. quinque, (r) ita vocat Bodo & Ditmar.

parâffet, si diutius superfuisset. Ultimo vitæ & ordinationis suæ anno, devotionis causâ, abiit Romam, reversus mox decessit VII. Id. Decembr. anno Dcccxciv. (f) Sepultus in pace coram altari S. Petri in templo primario. (t) At si *Bernwardus* anno Dcccxcii. (ut alii firmiter contendunt,) successit, error iste calculi manifestus est.

§. XV. *Bernwardus, Bernwardus, Barvvardus & Barvvardus*, (u) ex Illustri XIV. s. Comitum *Sommerseburgicorum* gente satus, cujus avus maternus *Athalbero, Bernwardus*, primus Comes Palatinus Saxonie hereditarius, uti ex *Tangmaro* etiam nos condidimus, (w) Pontifex rarioris pietatis & vitæ irreprehensibilis, inq; divinis & humanis rebus versatissimus, *Otonis III.* Præceptor, (x) Sacellanus, (y) & Cancellarius, (z) sedem *Gerdagi* occupat circa annum Dcccxcii. XIV. Kal. Febr. (a) Primo statim eminentiæ suæ anno in septentrionali urbis Hilleshemensis plaga in squallido, horrido & nemoroso loco splendidum cœnobium in honore *S. Michaëlis* Archangeli, ad normam instituti Benedictini, pro monachis, è suis bonis construxit, eiq; multa prædia, curtes, villas & familias, nec non trecentos mantos, largâ manu contulit, (b) Etiam Canonicorum redditus, decimas & præbendas, uti vocant, multum auxit, pagum *Himmels-Thur* de suo patrimonio, cum omnibus decimis & pertinentiis, Ecclesiæ dedit, & quotquot *Gerdagus* gemmas, uniones, seu aurum reliquerat, (secundum ejus ante obitum ordinationem) Eidem obtulit. Designato jam in Comitibus *Werlen* *Henrico II.* Rege, *Ekhardum*, Marchionem *Misnie*, regiâ profusâ pompâ *Hilleshemii* suscepit. (c) Vidit pestilentissimam luem, quæ totam Saxoniam civibus spoliabat suis, ut oppida & mapalia ubique vacua starent. *Wandali* igitur in hoc turbido piscaturi, violentam irruptionem fecere in Saxoniam, at virtute Imperiali magnâ clade fusi insignes temeritatis suæ poenas dedere. (d) Oriuntur denuò motus inter *Moguntinum* & *Hilleshemensem* à *Sophiâ* *Gandesheimensi*, quietis nescia, *Otonis III.* F., petulanter suscitati. Inter initia Sedis *Bernwardianæ* *Gandesheimense* cœnobium combustum erat, quod hic multis sumtibus integris XV. annis fideliter impensis instaurârat. Cum nunc consecrari debebat, vocat *Sophiâ*.

(f) *Bucel*, l.c. habet 993. *Lamb. Schafnab.* 992: (t) *Ditmar. Merseb. l.c.* ait: corpus ejus per singula divisum meo bra in duobus ferreis ad monasterium *Scimit* à confociis lugubriter delatum esse, ipsumque terræ commendatum à *Gisileo*, Archi-Præsule *Magdeburgico*, casu tunc adveniente, unâ cum Antecessore suo *Osdago*, (u) *Ditmar. L. IV. p. 68.* vocat *Bernhardum*, idque repetit *L. VI. p. 163.* *Lamb. ad ann. 992.* *Bernardum*, (vv) in *Hist. Henacensi* §. 33. (x) *Ditmar. L. IV. p. 68.* Magistrum Regis vocat; *Engelhus*, in *chron. p. 188.* ait: ipse fuit prædicator *Otonis III.*, quem idem *Otto* dilexit, & in vita consilium ejus secutus, & in omnibus obedivit. (y) & *confellanus*, legabatur in margine. (z) ita *Lambert.* vocat ad ann. 992. (a) Idem l.c. (b) egregie hæc conveniunt cum *chron. Monast. S. Mich. ap. Meib. T. II. rer. German. p. 517.* (c) latius cuncta narrat *Ditmar. L. V. p. 106.* *Gobel. Person. Cosmodr. ætat. VI. c. 52.* & *Sagittar. disp. de Ecardo I. Sect. XV.* (d) *Vid. Kranz, L. III. Metr. c. 49.*

*Hæc tumuli fossâ clauduntur Præfulis ossa
Barwardi, miri mirificiq, Viri.
Qui patriæ stemma radians velut inclita gemma,
Acceptus Domino, complacuit populo.
Nam fuit Ecclesiæ condignus Episcopus ille,
Quem DEUS Emanuel diligit & Michaël.
Tandem bisseis undeno mense Kalendis
Felix hanc vitam mutat in angelicam. (q)*

§. XVI. Gotthardus, uti ab Henrico II. quem Sanctum vocant, restaura- XV. Gese-
hardus.
tore multarum in Germania Ecclesiarum, defuncto Bernharo, (Bernhario)
Monachus & Abbas olim *Altahensis* in Bojaria, per *Willegisum* Moguntinum
Hersfeldensium Prælatum factus fuerat: (r) ita post transitum religiosissi-
mi (s) *Bervardi* Sedi Hilleshemensi, ubi Rex à puero institutus & nutri-
tus, invitus & renitens, (t) Antistes constitutus est anno mxxxii. IV. Non.
Decembr. (u) Erat Comes Bavarus (w) *Schyringensis*. (x) Primò statim
Prælaturæ suæ anno (y) insignem Ecclesiam Collegiatam *S. crucis* intra
Metropolin inchoavit, & quarto postea annò consecravit. (z) Eòdem anno
cœpit fabricare Conventum *Regularium* ad muros urbis orientem versùs
in honorem *S. Bartholomei* in loco, quem vocant ad *Salinas*, sive *Sülten*. (a)
Jucundus locus est, olim horridus & incultus. (b) Fundavit idem in Diœcesi
sua sub annum mxxx. monasterium *Holt*- seu *Haldhusanum* sub regula *S. Be-*
nedicti pro monachis, multarum aliarum Ecclesiarum & Xenodochiorum
conditor, instaurator & benefactor liberalissimus. Annò mxxvi. in urbe
partis orientali (c) Ecclesiam, seu monasterium instituti *Benedictini S. Mau-*
ritii, Patroni sui, construxit, hodie die *Kirche auf dem Berge*. (d) Eòdem
reliquam monasterii *S. Michaëlis* partem à *Bervardo* nondum consecratam
(M) ipse

(q) Vid. vitam ejus fusius descriptam à Tangmaro Presbyt. edit. à Brovvero anno 1616.
in 4. Mogunt. In notis hujus p. 99. legitur: Bennonem quendam, quem Hieron. Emlet-
cum Lang. chr. Citiz. p. 764. in monasterio S. Mich. Hildes. à puero nutritum asserit, Ber-
vardo epitaphium reliquisse, factum postea Episcopum Misnensem IX. secundum Chytræ
calculum L. VII. Sar. p. 229. secundum Albini chron. Misn. tit. XX. p. 279. XI. quem Bu-
cel. in catalog. Sanctum vocat, Lang. l. c. p. 780. Virum Dei, Albin. l. c. Brunonem nobis li-
sit, rectius verò Benno dicitur. Erat Comes Saxoniz, Magister Parisiensis, Albin. l. c. de
Woldenbergensibus, non Wollenberg. ut Lang. scribit l. c. p. 764. aut Bullenberg. Buccelin.
Menol. Benedict. p. 428. (r) Sifried. Presbyt. l. l. epit. ad ann. 1002. Lang. l. c. ad ann. 1014.
(s) Sanctissimum vocat Kranz. L. IV. Metr. c. 7. (t) Lang. l. c. (u) Lambert. ad h. ann. &
chr. Stederburg. Helder. verò in Orat. de Gotha habet annum 1066. (v) erat juxta se-
culum vir sanguine nobilis, natus ex Comitibus Bavariz, illis videlicet, quibus præteritis,
primus Otto fratrem suum Henricum fecit Ducem Bavarorum. Sanguine igitur junctus
Imperatori, Kranz. L. IV. Metr. c. 7. (x) Scheyrensis Buccel. l. a. (y) Engelhus. chr. p. 194.
(z) Id. l. a. (a) sive *Sulsa*/ *Zulsa*, Engelhus l. c. *Sulsa* chr. Stederburg. (b) locus foris &
intrus prædiis & religione florens Kranz. l. c. olim rudibus & fructibus oblitus, Engelhus.
l. a. (c) lege occidentali, (d) chr. Stederb.

ipse consecravit cum pluribus altaribus. *Aribo* Moguntinus ignem è favillis suscitaturus, *Gothardo* propter Ecclesiam Gandershemensem multas creabat molestias. Res verò direpta in Comitibus Francfurtensibus, *Gothardo*, suisq; successoribus, legitime intrantibus, jure hætenus Gandeshemii exercito confirmato. (e) Das Papengeheff hat manch leeres Weinsfaß gemacht/und konten die Bischoffe die Nonnen doch nicht in rechten Sattel bringen. Anno MXXXI. (alii faciunt sequentem) cum dedicaretur basilica Michaëlitana, in festo ejus solenni omnis confluit populus, qui *Bennonem*, Episcopum Oldenburgensem, (f) sinistram templi latus dedicaturum, oppressit, ut paucos post dies, morbo ingravescente, animam efflaret, sepultus in nova ista Ecclesia. (g) Anno MXXXIII. in vigilia pentecostes ad vespertas idem monasterium S. Mich. fulmine tactum conflagravit (h) sub *Adelberto*, secundo Abbate, in cujus rei memoriam adhuc superat in Ecclesia cœnobii retro altare S. crucis tæda in columna ærea, quondam à *Bervardo* erecta. (i) Igitur anno MXXXV. iterum dedicatum & consecratum est à *Gothardo*, qui eidem monasterio adjecit Ecclesiam *Dirickholthusanam*. Ceterum quantæ autoritatis fuerit *Gothardus*, vel inde probamus, quod crebrius gravissimis consiliis Imperialibus interfuerit & maximis congregationibus, caducæ pariter & æternæ salutis amans & studiosus. (k) Assedit Synodo *Tremonienti* ab *Henrico* II. institutæ, in qua cetera inter Principibus ecclesiasticis *missæ*, secularibus *elemosynæ*, & populo *jejunia* indicta sunt pro communi penitentia. (l) Sub idem tempus Antistes *Padifontanus Meinvercus* vitæ finem fecit. Divinans hoc *Gothardus*, eo ipse die missam & prandium distulit, donec nuntius aliquis certiora afferret. Quo adveniente etiam, & excessum *Padebornensis* referente, ocius ad altare ille properabat, & finito sacro mensæ assidens, apprensâ similitâ, O beate, dixit, *Meinverce, quomodo te lata tua similitâ a sacro communi non exemit? quamdiu ego vixero, non gustabo amplius album panem*, uti quoque fecit. (m) Ajunt, cum olim in villa quadam (n) sacra inter diceret: *mando omnibus excommunicatiis,*

(e) Vid. Bodon. l. c. p. 500. (f) vid. chron. Evermoti Oldenburg. à nobis notul. illustrat. (g) Helmold. l. I. chr. Slav. . 18. quem exscripsit Kranz. l. III. Metr. c. 51. quorum ille sic: *Bervardus* in possessione, quæ sibi provenerant hereditario jure, magnam fundavit Ecclesiam, amplissimis, ut videri potest, impensis, in honore S. Mich. Archangeli, in qua etiam copiosam monachorum turmam ad serviendum Deo aggregavit. Consummatâ ergo ad votum basilicâ, ad denunciatum dedicationi festum, convenit immensa multitudo, ubi cum paucos dies, morbo ingravescente, vita defunctus; & in aquilonari ejusdem Ecclesie absida honestam obtinuit sepulturam. A *Vis* quid sit, *Bangert*. in not. suis pulcrè explicat, qui templum hujus monasterii magnificentissimum vocat, & sex turribus in sublime ductis exornatum; (h) idem dicit chr. *Stederburg*. & chron. S. Mich. (i) idem chr. S. Mich. (k) non minus temporalis tranquillitatis curator, quam æternæ provisor salutis, Kranz. l. IV. Metr. c. 7. (l) Id. l. IV. Saxoniæ c. 35. & l. c. (m) *Gobelin*. *Person*. *Cosmodr.* ar. VI. c. 53. & ex *Kranz*. l. a. (n) *Lutzingvorde* vocat *Engelhus*. p. 194.

catu, ut exeant foras; tres è tumulis prodiiſſe defunctos, temploq; egreſſos. Queis viſis, populus gratiam ejus humili voce petiit & obtinuit. (o) Urbi *Gotha* ipſe nomen primùm dediffe creditur. (p) Obdormivit tandem vitæ, gloriæ & curatum ſatur anno MXXXVIII. (q) in monaſterio S. Mauriti montano extra muros urbis. (r) Cubat in crypta Eccleſiæ cathedralis, (s) ad cujus tumbam multa miracula coruſcâſſe referunt; (t) numero Sanctorum poſtea ſolemniter adſcriptus eſt. (u)

§. XVII. *Ditmarus*, *Conradi Saliqui* capellanus, virtute & ſanguine nobi- XVI. Die-
 lis, (vv) præ omnibus aliis competitoribus ad clavum federe cœpit anno maria,
 MXXXVIII. Moliebatur præclara, quæ tamen ob anguſtum prælationis ſuæ
 terminum perficere nequibat. (x) Obit ſub eo *Sophia* Gandesheimenſis, trix-
 rum amatrix, cui ſurrogatur *Adelheidis* ſoror ejus. Quam cùm confirmâſſet
Ditmarus, (y) expoſuit ei machinationes & moleſtias, prædeceſſoribus ſuis
Bervardo & *Gothardo* à *Sophia* factas, pro tot & tantis beneficiis. Repoſcit
 igitur ſub excommunicationis pœna omnes decimas, villas & redditus, ab An-
 teceſſoribus Eccleſiæ Gandesheimenſi datas. Dura vox hæc videbatur *Adel-*
heidis, coacta tamen tandem tradidit, quas *Ditmarus* omnes Eccleſiæ
 ſuæ reddidit unâ cum pago *Wangerden*. At non bene factum hoc. Paulò
 poſt magnum incendium ædem cathedralem, cum annexo monaſterio, pro
 Canonicis Benedictinis ab *Alfredo* ſtructo, dormitorio, & magna civitatis
 parte, conſumſit. Quâ occasione Canonici, diſciplina & zelo antiquo tepe-
 ſcente, non amplius conjunctim in uno claſtro, more cœnobarum, vivere

(M) 2 volue-

(o) Id. l. c. (p) In ſigillo urbis hujus altero *Gothardus*, Episcopali habitu indutus, dextrâ pedum, & vâ libræ tenens, inq; ſolio reſidens, addito dextro lateri S. G O T H E ſiniſtro HARDUS, & in orbiculo imaginem cingente: SIGILLUM CIVIUM IN GOTA. In altero idem viſitur *Gothardus*, dextrâ codicem, ſiniſtrâ baculum paſtoralem oſtensans, cujus latera claudunt duæ turres minores. Nullum eſt dubium, plures ejuſmodi ſtatuas viſas fuiſſe olim *Gothæ*, ipſumq; fortè urbis Patronum fuiſſe, in cujus honorem inſtituebatur quotannis proceſſio ſolemnis. Plura in hanc rem conſignata habet D. Sagittar. in memorab. hiſt. Gothæ. c. 1. §. 7. (q) conſentiente *Bucel* in annal. Germ. ad h. ann. *Lambert*. & compilat. chronol. habet annum 1028. (r) ſub manibus nepotiſui ex ſorore, qui tùm loci Abbas erat, *Kranz*. L. V. Metr. c. 4. (s) *Brovver*. L. I. Antiquit. Fuld. c. 18. p. 75. ait: in monaſterio S. Bartholomæi à ſe ſtructo. (t) *Bucel*. l. c. vocat magnorum patratorem miraculorum & mortuorum ſuſcitatore, (u) vivus inter egregios viros Eccleſiarum Chriſti Rectores & Doctores referitur ab *Erdmanno* in chr. Oſnabr. T. II. rer. Germ. Meibom. p. 205. Reliquias ejus *Donatianus*, Abbas Raſtedenſis, aſportavit in ſuum monaſterium, earumq; in honorem capellam conſtruxit, chr. Raſted. Meibom. Tom. cit. p. 97. (vv) animo & carne nobilis *Kranz*. L. IV. Metr. c. 19. Idem l. c. c. 26. origine & natu Danum facit, qui patrocinao *Gunildis*, Magni *Canuti* Regis F., Episcopatum *Hildef.* impetravit, & interfuit colloquio *Sleſvicenſi*, à *Bezolino* *Hamburgenſi* inſtituro (x) pro tempore brevitate nec moliri nec perficere potuit *grandis*, *Kranz*. l. c. (y) hoc neſciit *Bodo* l. c.

voluerunt, auram captantes liberiores. Quæ omnia ex ablatis bonis *Gandesheimensibus* deducebant sagaciores. Ipsum *Ditmarum* facti sui pœnituit. Et monachi *Michaëlitani* queruntur de molestia hujus Episcopi in ablatione decimarum *Lofferdensium*, *Eggelsensium*, *Netlingensium*, *Savvingensium*, & *Bedungensium*, nec non bonorum *Wendhusanorum*. (z) Naturæ debitum persolvit annò MXLIV. (a) sextò ordinationis suæ. (b) Dormit in crypta sub choro basilicæ.

XVII. *Asel-*
mus,

§. XVIII. *Aselmus*, (*Aselinus*, *Atzelinus*, *Etzelinus*) *Henrici II.* sacellanus cujus auctoritate promotus est. Vixerant hæcenus Canonici cathedrales (ut dixi) in uno cœnobio strictioris observantiæ cultores. Religio erat & nefas, sine speciali Decani licentia, vel choro abesse, seu prodire in publicum. Cùm verò priores Episcopi, bonâ licet intentione, reditus eorum subinde auferrent, pinguiora fercula potumq; generosiores apponerent, mollities hæc animoseorum paulatim corrumpit, ut, cucullo abjecto, laxiori sibi disciplinâ factâ, & antiquâ communionem dissolutâ, quisque sui peculii, suæ residentiæ & œconomix custos & Dominus factus sit, connivente *Aselmo*. Hic muros majoris Ecclesiæ, unâ cum monasterio adjuncto, sine præcitu Capituli, dejecit, solâ remanente sacristiâ basilicæ antiquioris, quam facello *B. Virginis* apposuit, ampliorem moliturus ædem, sed irrito prorsus labore. Dum enim unam partem strueret, altera corrui. Displicuit liquidem Domino, cujus occulta, at æqua & recta, judicia sunt. Multa insuper meditabatur præclara in rebus pariter ecclesiasticis ac secularibus. Verùm nullibi fortuna adspirabat labori. Pretiosus ipsius annulus adhuc servatur à Canonicis, quò in festis solennioribus Episcopi digitos ornare solent, nec non pallium ejus, cui nomen *Aselmi* auro intertextum est: coronas minores ante summum altare Sole & Lunâ obducere fecit, magnamq; campanam, *Cantabon* dictam, fundi jussit, ut nunquam non meminerit officii sui, satis industrius, at infaustus homo. Pavit gregem suum decem annis. (c) Sepultus in crypta anno MLIV. (d)

XVIII. *He-*
zilo,

§. XIX. *Hezilo*, *Hezelo*, (e) *Echilo*, (f) ex illustri genere natus, (g) Præpositus Goslariensis, juvenis conscendit cathedram, moribus nondum bene defecatis, quos tamen ipse mox emendavit pulcherrimè, gloriâ & opibus Antecessores suos præcedens. Prima ejus cura novæ Ecclesiæ structura. Amoto igitur vasto isto ædificio, ab *Aselmo* cœpto, sed non perfecto, cathedrale

(z) conf. chr. S. Mich., quod verò hæc ad ann. 1043. refert, cùm jam ante quadriennium mortuus fuerit, (a) chr. Stederburg. & Bucel. l. a. (b) Kranz. l. c. ait quintò, (c) P. L. IV. Metr. c. 26. viginti habet, (d) chr. Stederb. & Bucel. l. a. (e) Lambett. ad ann. 1063. Bangert. in not. ad L. III. Helmold. c. 9. (f) Kranz. L. V. Metr. 4. Venetius Vercellensis lib. de unit. Eccles. conservand. ap. Freher. T. I. ref. Germ. script. vocat V. V. V. (g) Eccardi, Misniæ Marchionis, cognatum fecit Bucel. in catal. Episcop. Hildesf., quo de Eccardo vid. exercit. hist. D. Sagittar. pro loco habit. Jenæ 1675. idèd à Kranz. l. c. dicitur Vir præcipuus.

drale suum ex imis fundamentis, olim ab *Alfredo* positis, intra sexennium reedificabat ad normam & formam *Alfredianam*, ut vix notâsses differentiam antiquam inter novamq; ædem, nisi quod aditus ex crypta sub choro in sacellum B. Virg. à *Ludovico* pio conditum, præclusus fuerit, idq; extra majorem Ecclesiam remanserit. Ultimo Pontificatus anno novum sacellum in forma rotunda super istud altare erigere cœpit, post obitum demum ejus absolutum. Hanc Ecclesiam suam novam, cupro tectam, omni argenteo-aureoq; ornatu, ut imaginibus, libris, calicibus, aliisq; pretiosissimis illustriorem splendidioremq; fecit, additâ coronâ aureâ in medio templi suspensa, cœlestis Hierosolymæ emblemate. (h) Canonicis legavit quinquaginta præbendas, easq; diversis decimis & redditibus auxit pro cunusq; statu & egentia. Cleri enim cultusq; divini studiosissimus erat, & singularis pauperum benefactor. *Henrico* IV. Saxoniam vastanti ingens auri pondus transmisit, ut pauperulis suis subditis parceret improbus ejus miles. Ecclesiam in monte *S. Mauriti*, à *S. Gothardo* fundatam, monialibus tradidit, piè & castè ibi viventibus. Verùm cum nimis vicinæ essent urbi, ad præcavenda scandala & delicta, ad alium locum translatae sunt, substitutis XX. Canonice Deo perpetuò famulantibus, quorum primus Præpositus erat *Cuno*, propinquus *Hezilonis*, factus postea Episcopus *Brixinensis*. (i) Struxit quoque templum, in honorem SS. Apostolorum *Petri & Pauli*, dedicatum à *Burcardo* II. Halberstadenſi Episcopo, ob valetudinem *Hezilonis* tunc collapsam, idq; XV. Clericis inhabitandum dedit, præposito iisdem *Adeloldo*. (k) Laudabiliter omnia fecit, florente totâ Metropoli, cujus incrementa & stabilimenta omni modo auxit & promovit. Utinam scedo isto tumultu Goslariensi se non contaminâsses Vir ceterâ honoratissimus. At homo fuit, ecquæ ergo à communi nostra labe, quæ labi est, eximi poterat? (l) Tandem cum prædicto Episcopo Halberstadenſi delicta sua confessus esset, ad beatum exodum se præparaturus, Canonicos antè congregabat, mandans, ut, ob Dei gloriam animarumq; eorum salutem, pristinum observantiæ rigorem reducerent. Peccâsse se conniventiâ & licentiâ, quâ omnes simus deteriores. Distributâ demum omni hereditate bonisque suis per Diœcesin, cuiuslibet monasterio & Ecclesiæ certum quid legabat pro salute & refrigerio animæ suæ, reliqua destinabat pauperibus. Sic bene

(M) obiit

(h) memoria hujus Pontificis, grandis illa corona, quæ visitur in Ecclesia. *Kranz*, l. V. Mem. 4. (i) sequitur Autor chr. *Hildeſ.* MS. sed in toto catalogo Episcoporum horum, quem *Bucel.* dedit, c. p. 46. non reperio *Cunonem*, (k) *Kranz*, l. c. ait ipsum quoque fundâsse Collegium S. crucis in qua urbem. At vide s. 16. (l) vid. *Lamb. Schafnab.* ad ann. 1063. *Naucel.* Vol. II. general. 36. *Spangenberg.* chr. Sax. 223. *Cros.* l. III. *Annal. Suevic.* P. II. c. 14. *Münster.* l. III. *Cosmogr.* c. 79. *VVolf.* Cent. XV. lect. memorab. p. 973. *Bangert.* not. ad l. III. *Arnold.* chr. Slav. c. 2. p. 323. 599. *Cent. Magdeb.* C. II. c. 10. p. 346. *Beysling.* Th. V. H. T. l. I. lit. A. p. 288.

Obiit annò Mlxxxix. officii sui XXV. (m) Tumulatus in monte Mauritiano, quem vivus dormitorium sibi elegerat.

XIX. Vdo.

§. XX. *Udo*, Comes *Alvenslebenianus*, promotus ab *Henrico IV.*, cui additissimus erat, magno suo suoque damno. Omnium enim Principum odia & arma in se concitavit. Juratus ejus cum primis hostis erat *Egbertus*, Marchio Misniae & Saxoniae Dux, qui, ferro & igne totâ vastatâ Diocesi, *Hillesheimium* oppugnavit, *Udonemq;* ad deditionem compulit. (n) Qui tanti penitere suum emit, omnibus decimis bonisque ecclesiasticis divenditis & oppignoratis, ut per totam vitam suam gravissimam cladem senserit. Passus etiam quaedam ob motus Goslarienses, quibus *Hezilo* immersus fuerat. (o) Ortum postea novum bellum inter *Henricum IV.* & Filium ejus, quo de passim Autores. (p) Inter schismaticos Praesules noster fuerat, ideo in Concilio *Northusano*, una cum *Padebornensi* (*Henrico II.*) & *Halberstadenfi*, (*Friderico*) ad pedes *Ruthardi* (*Moguntini*) & *Henrici IV.* prostratus veniam petiit. (q) Ictus postea sapuit *Udo*, tranquillioris vitae amans, Deo & sibi vixit, factaque cum vicinis amicitia, qui cum primis obesse aut prodesse poterant, pacificus & sincerus erga omnes fuit. Sic sensim villas, decimas, redditusque aliquot recepit, quos omnes *Hillesheimio* suo pro illato damno contulit. Defuncto *Meinwardo*, quarto Abbate monasterii S. Michaeli, intra *Hildesheimium*, *Udo* constituit *Conradum*, extraneum hominem, parum utilem. (r) Ipse tandem variâ jactatus fortunâ, ad meliora transfertur gaudia anno Mxciv. cum hinc sedisset XXXV. annis. Quiescit in capella S. *Laurentii*, ædis Metropolitanae, gloria suae gentis. (s)

XX. Bruningus.

§. XXI. *Bruningus*, Decanus Ecclesiae Goslariensis, Princeps omnibus virtutibus illustris, prudens, humilis & pius. Nec consecratus aut confirmatus, cum neutrum à *Moguntino* postulârit, quod *Henricum V.* contra Papam concitâisset. Deposito pedo post quadriennium, (t) in monasterium S. *Bartholomaei* ad Salinas se abdidit, divinis contemplationibus usque ad finem

(m) Kranz. l. c. habet 17. (n) Bunting. chr. Brunsv. p. 57. seqq. Spangenberg. chr. Sax. c. 207. (o) Brovver. Antiquit. Fuld. L. IV. c. 24. p. 294. in hist. Wideradi vix casus hosce tangit, amandans lectorem ad Lambert. Fabricius vero in glor. Fuldæ p. 106. minus *Heziloni* favens ita cecinit:

Sanguine profuso maduere altaria templi, Quod jussu factum est, <i>Hezilo</i> inique, tuo.	Si tibi commissæ curâsses commoda plebis Praesul; & <i>Hildesii</i> gloria magna foret.
---	--

(p) Vid. post multos alios Kranz. L. V. Sax. c. 17. seqq. (q) Conf. Schaten. P. I. Annal. Padeborn. ad ann. 1105. (r) vid. chron. mont. Sereni p. 224. seq. (s) De gente *Alvenslebeniana* vid. Marc. Wagener. & Cyriac. Edinum edit. anno 1581. Ipse Comitatus *Alvenslebenensis* in Archidiocesi *Magdeburg.* est, cujus primi Domini descendisse putantur à Comitibus *Oldenburgicis*. Extinctâ masculâ prole *Marchiones Brandenburgici* eo potiti sunt, & confederunt usq; in annum 1238. Tunc *Otto Brandenburgicus* in bello contra *Ludolfum Schladomensem*, Praesule *Halberstad.* captus, pro pretio illi reddidit 1600. marcas argenti & castrum *Alvenslebenium* cum pertinentiis suis. Antistes vero aâo 1260. vendidit *Rudolfo Dingelstedio*, Archiepiscopo *Magdeburgico* Vid. Kranz. L. VIII. Metr. cap. 11. & L. VII. Vandâl. c. 23. Chr. Magdeb. ap. Meibom. T. II. p. 371. (t) ita chr. MS. *Hildes.* Bucel. l. a. unum tantum numerat mensem.

finem vitæ intentus. Hoc Collegium ex suis maximè sumtibus reedificavit, magnus ejusdem benefactor. (u)

§. XXII. Cœpit *Bertholdus I.* Præpositus cathedralis Ecclesiæ Hilleshemensis, doctus erat & omni præconio dignus, (w) Conscripsit multos codices lectû dignos. Totû Clerum in Diœcesi reformavit prudentissimè, monasteria claudens ad inhibendas excursions, quæ nil moderabile sudent. Fundavit extra urbem in pago *Baucarode* cœnobium pro Canon. Regul. O.S. Aug. à nomine suo *Bertholsrode*, postea *novale S. Mariae*, *Marienrode* dictum, quod Benedictini deinde possederunt. Adjecit sacristiæ Ecclesiæ cathedralis aliud elegans ædificium, auctis redditibus & præbendis Canonorum de suis bonis *Hardershemensibus*. Sub eo monasterium *Ringelhemense*, à *Theodorico* ejusdem nominis & loci Comite, circa annum *Dcccxxi.* fundatum pro monialibus, inhabitandum traditur monachis Benedictinis, quorum primus Abbas erat *Rudolfus*, ex monasterio *S. Mich.* Hilleshemensi sumtus. (x) Anno *Mcxvii.* Ecclesia *Richenbergensis* incepta est. (y) Paulò ante excessum *Höxarie* missam celebrabat, donans *S. Chiliano* calicem novum. (z) Animam DEO reddidit anno *Mcxxx.* (a) Sedit annis *XVII.* (b) insigni cum gloria, pacis amantissimus, quam sanctè coluit, frementibus in tota vicinia bellis. Jacet sub altari omnium Sanctorum Hilleshemie.

XXI.
Bertholdus
1.

§. XXIII. *Bernhardus I.* Comes *Rotenburgicus* ad *Tubarim*, (c) Præpositus sumæ ædis Hilleshemensis, (d) vix adduci potuit ad portandam infulam, non nesciens, quantæ molis sit animarû curam agere fideliter. Ipse Antecessoris sui *Gothardi* ossa è tumulo elevari jussit, inq; ejus honorem magnificû Ord. *Benedicti* monasterium pro monachis in suburbio Hilleshemensi (locum vocant *den Brühl*) año *Mcxxxiii.* VI. Jul. (e) nonagesimo quinto post excessum ejus, fundare cœpit, eundemq; beatè defunctum, multis miraculis hætenus illustrem, albo Sanctorû inscribi impetravit ab *Innocentio II.* in Concilio *Rhemensi.* Sarcophagus ejus auro, argento, multisq; gemis distinctus, valorem decem millium florenorum superabat, quos è sacrificiis & eleemosynis tumbam *Gothardi* (popularium suorum è *Bojaria*) visitantium collegerat, cui reverenter inclusum cœnobio *Gothardiano* tradidit. (f) Primus Abbas *Fridericus*, defunctus ex Collegio *Puldensi*, è cujus disciplina non minus, quam

XXII.
Bernhard. I.

(u) Nescio, cur *Kranz. l. c.* hujus *Bruningi* omninò oblitus sit, statim post *Udonem* ponens *Bertoldum*, (vv) Vitæ loco non impar. & genere & moribus optabilis, *Kranz. l. VI. Metr. c. 7.* (x) vid. *chron. S. Mich.* (y) *chr. Stederburg.* (z) *Visselbecc. chron. Höxar. ad h. ann.* (a) *Chr. Stederburg. & mont. seren. ad h. ann. Mar. Scor. ad eund. ait;* apud *Cluniacense cœnobium* Monachus *Bertholdus*, *Hiltinensis* Episcopus, obiit, (b) *chr. MS. Hildesf. habet 12.* (c) quod nesciit *Kranz. l. VI. Metr. c. 21.* (d) Magister Scholarum, *Mar. Scor. ad ann. 1130.* (e) *Hebr. Wolter. in chr. Brem. ap. Meibom. T. II. rer. Germ. p. 49. habet ann. 1128.* (f) *Conf. chr. Engelhus. p. 225; chr. Stederburg. ad ann. 1133. Kranz. l. VI. Metr. c. 21. chr. Brem. cit. l. 2.*

Attahensis monasterii prodierat *Gothardus*. (g) Idem *Bernhardus* amplissimum Comitatum *Winzenburgicum* Ecclesie suae addidit, *Hermanno* Comite, ob stupratam à se militis *Svevi* conjugem, miserimè occiso. (h) Ambulabat spiritus aliquis (*Pileolum* dicebant, *Hödeke*) per castra *Hilleshemensia*, qui eapse nocte, quâ *Hermannus*, ultimus gentis suae, periit, ocius ad lectum *Bernhardi* properans; Surge, dixit, & occupa, quod nunc tuum est, *Winzenburgum*. Sta up *Plätner* / westu nu schlafen / de *Wenssenborch* is dynner. Fecit & tenuit anno *MCLII*. (i) Excommunicavit postea *Pileolum* istum, qui *Aquisgrani* civi *Hilleshemensi* apparens rogavit, ut intercederet pro ipso apud *Antistitem*. Porro post mortem *Lotharii* Saxoniae sub *Conrado* III. Diocesi suae incorporavit insignem Abbatiam *Ringelheimensem*, una cum Praepositura *Onolsburgensi*, quam antea partitam cum *Henrico* Brunsvicensi tenuerat. In senio tandem oculis fere privatus nihil tamen de pristino zelo, fide & vigilantia remisit, sed omnia Ecclesiae jura integra conservavit, praesertim jurisdictionem *Gandesheimensem* ecclesiasticam, tot sumptibus & laboribus abs Antecessoribus partam. Deceßerat postremis ejus annis *Lutgardis* II. Abbatissa ad *Gandam*, quam loco *Barthe*, ab Episcopo *Padebornensi* consecratae, jussu *Lotharii* Imp. *Goslariae* Abbatissam fecit anno *Mcxxxiv*. Annò *Mcxl*. Romam abiit. (k) Annò *Mcxlvii*. *Gerardus* *Richenbergensis* Praepositus Ecclesiae *Stederburgicae* praeficitur ab eodem *Bernhardo*. Annò *Mcxlviij*. in Synodo *Halberstaden*si *Henricus Leo* dissidium aliquod diremit, quod multis abhinc annis inter *Fridericum* Palatinum & *Bernhardum*, Vicedominum *Hilleshemensem*, fuerat. (l) Denique cum ob senium fractasque vires electam *Adelheidem* IV. inaugurare nequireret, vices suas Pontificales demandabat *Bernhardo Spigelio*, Praesuli *Padebornensi*, actui tamen ipse interfuit, ut praesentia sua jus Ecclesiae suae antiquum eò fortius defenderet. Promisitque Electa stipulatam manu omnem reverentiam & obsequium Sedi *Hilleshemensi*. Sedit annis *XXIII*. (m) obiitque annò *MCLIII*. (n) Delatus in monasterium *Gothardianum* à se fundatum, ubi in medio chori ultimam expectat tubam. (o) Duos ejus annulos valde pretiosos, in quorum altero *hiacynthus*, in altero *topasium* fulget, adhuc sibi servant Canonici.

XXIII.
Bruno.
§. XXIV. Bruno, Decanus Ecclesiae cathedralis, pius, justus & humilis, restaurator Ecclesiae & collapsi palatii Episcopalis. Illam de novo texit integram:

(g) Vid. *Brover*. L. I. *Antiq. Fuld.* c. 18. p. 75. (h) ita narrat *Kranz*. L. VI. *Sax.* c. 11. & *Bunting*. chr. *Brunsv.* P. I. p. 63. alitamen aliter, ut *Gozece*ns. p. 235. *Mar. Scot.* ad ann. 1130. (i) *Kranz*. L. VI. *Metr.* c. 21. & L. VI. *Sax.* c. 11. (k) chr. *Stederburg.* ad h. ann. (l) Vid. chr. *Marienthal*. T. III. rer. *German.* *Meib.* p. 249. (m) *Kranz*. habet 22. vir praecclarus, Id. I. c. praestans & Deo plenus, Id. L. VI. *Metr.* c. 41. (n) anno decimo cum resignasse putat *Kranz*. L. VI. *Metr.* c. 41. ob caecitatem, chr. *mont. seren.* ad ann. 1154. ita: *Bernhardus*, *Hildensemensis* Episcopus, ab Episcopatu absoluitur & moritur, (o) Vid. plura de eo in chr. *Brunsv.* *Bunting.* p. 64.

integram arcis *Winzenburgica* structuram à *Bernhardo* cœptam perfecit, ingentiq̄e turri communivit. Bibliothecæ *Hilleshemensi* multos utiles ac insignes libros dedit, cathedramq̄; suam multo ornatu & reliquiis auxit. Fecit sibi anniversarium cum largis elemolynis & candela perpetua ad tumbam suam, & *Winzenburgicis*, in honorem Antecessoris sui, multa contulit: (p) natiuitatem B. Virg. cum octaua primùm celebravit, monitus ab ea visibititer. (q) Sedit VII. annis 3. mens. Defunctus piè placidèque annò Mclx. Conditus in medio cathedralis templi ante S. Cæcilie altare.

§. XXV. *Hermannus*, Præpositus ad S. crucem intra Metropolin, Vir XXIV.
nobilis, pius & prudens, humanus & liberalis, nullique non acceptus, in primis *Herman-*
nus.
Fridericus I. Imp., quem publico nomine ad Comitia Goslariensia abeuntem excepit Orator facundissimus. Ab eodem regalia sua in castris Mediolanensibus obtinuit. In annonæ caritate magna subsidia tulit suis & exteris, in pauperes propensissimus. Cultum diuinum seriò promovit, cantans, legensq̄; horas suas devotè. Ipse in Diœcesi sua festum *omniũ fideiũ* primus introduxit, ad maiorem devotionem excitandam, more seculi, de suo patrimonio multas assignans præbendas & redit⁹. Sub eo tertio combusta Ecclesia *Gandesheimensis* readificata ab *Adelheide* IV. (r) & consecrata ab eodem, præfente *Heremanno*, ArchiEpiscopo Biemensi, aliisque. Ipse dedicavit etiam Ecclesiam S. *Blasii* Brunsvici annò Mclxxii. exstructam & ornatam ab *Henrico*, cui virtus generosa & mens excellior *Leonis* nomen dedit, (s) inter primos conspiratores postea relatus. (t) Subditi quidam malitiosi plectendi erant ab eo, sed nebulones diffugebant, aliosq̄e sibi copulantes socios totam Diœcesin ferro & igne populabantur, ut tertia ferè pars decimarum reddituumq̄e Episcopali-um subtraheretur. Interpositâ tandem auctoritate Imperatoris, auxiliò vicinorum Principum, tumultus isti quiescebant. Quamprimùm igitur bonus *Hermannus* tranquillitati redditus, iter aggrediebatur in Palæstinam, sepulcrum Domini speculaturus. Verùm factò naufragiò, ut arreptò assere nudus solusq̄e elaberetur, stipem ostiatim Hierosolymam usq̄e petiit. Ipse tamen religiosi voti tenax, omnes concoxit molestias, semper alacrius pergens. Et omnes eum in pretio habebant, qui Christi nomen profitebantur. Vix in Italiam redux ex morte ad vitam transiit annò Mclxxiv. (u) Pastoratus sui XIV. (w)

(N) §. XXVI.

(p) V *Vinzenburgico* Comitatu parvè oppida, *Alfeldia* & *Gropau*, cum Præfectura sua, & alia, dicta *Freden*. Et habere multi nobiles in hoc comitatu castra sua, ut *Steinbergii*, *Bodenburgii*, *Stöckii*, *Rhedenii* &c. (q) anno 1161. habet chr. mont. seren. ad h. ann. Add. *Kranz*. L. VI. Meib. c. 41. (r) *Bodo* in *syntagmat.* suo p. 505. (s) vid. chr. *Ridagshufan*. T. III. rer. Germ. Meib. p. 347. Ecclesiam hanc *Aut. hist.* de *Henr. Leone* c. f. vocat monasterium, causam dat *Meib.* in not. (t) *Kranz*. L. VI. Sax. c. 20. (u) *Chr. Stederb.* habet 1169. (vv) *Kranz.* habet 17.

XXV. Adalogus,

§. XXVI. *Adalogus, Adologus, Adologus, & Adelhogus*, quasi diceret *Edel-hoch* / vel *Adelshoch* / nobilis *Dorstadianus*, (x) Præpositus *Goslariensis*, electus annò *MCLXXV.* fidus & vigilans (y) suæ Ecclesiæ vixit, neq̄ rebus Imperatoris, seu *Henrici Ducis immeritus.* (z) Prima officii cura Dei gloria & proximi salus, quam utramque quæsivit & promovit diligenter, amplitudinem Ecclesiæ omni modo intendens. propinqua ejus *Salome*, nata de *Plesse, Ortonis, Comitis Dasselensis*, conjux, cujus liberos, castra sequente marito, & postea in terram sanctam abeunte, ut quisque de vita ejus dubitaret, bene educavit & instruxit, inprimis *Reinoldum*. Monuit subinde *Salomem*, ut Comitatum *Dasselensem* ei venderet, se daturum illi in eo, pro statu & conditione sua, alimoniam sufficientissimè, & filiis ejus opimas præbendas. Rem hanc subolfaciens *Henricus Leo*, omnia dissipavit consilia. Interim *Adalogus* ab *Homburgico* emit Præfecturas *Leuenstenium* & *Grenam*, cum jure relictionis, quæ tamen mox ad *Homburgicos* redibant. (a) Adfuit noster *Philippo* Colonienfi anno *MCLXXXII.* & *Henrico VI.* in obsidione *Brunsvicensi.* (b) Profectus tandem cum Imperat. in terram sanctam. Quò mortuò miserè reversus ad suos. Omnia Ecclesiæ suæ jura & laudabiles consuetudines antiquas in chartam conjectas ab inieritu non tantùm vindicabat, sed quoque confirmavit auxitque plenius. Annò *MCLXXXVIII.* bullam dedit *S. Nicolao Hoxariæ* cum largissimis indulgentiis. (c) Sanxit etiam, ut posthac *XXIV.* solidi (*Schillinge*) valoris *Hilleshemensis* unam marcã puri argenti valerent. *Adelheidam V. Gandeshemensem* electam consecravit. Naturæ satisfecit anno *MCXC.* Præfidentia suæ *XV.* (d) Jacet in umbilico cryptæ *Hilleshemensis.*

XXVI. Ber-
no,

§. XXVII. *Berno, Benno & Brenno*, Decanus Ecclesiæ cathedralis *Hilleshemensis*, Vir prudens, modestus & eruditus, (e) qui magnâ supellectile bibliothecam auxit ornavitque. Plurima Ecclesiæ bona distracta, oppignorata, (x) *Letzner*, in hist. Carol. M. c. 12. vocat *Comites Saxonicos*: hunc quidem in chr. *Dassel. L. II. c. 1.* ex Comitum gente deducit, reticens verò, qualis seu quanta ea fuerit. *Meibom.* in aur. bulla *Andronici* & alibi nobiles *Dynastas*, seu *Barones* nominat, edis *Herrn*, quorum sedes tribus milliaribus *Goslariæ* distabat. Noster erat *Theodorici* fil., *Arnoldi*, cognomento *Variabarba*, *Bunnsbart* / cœnobii *Dorstadiani* fundatoris, frater, sepulti in eo anno *1464.* VI. Kal. April. Anno *1086.* testes inter reperi *Arnoldum*, Dominum in *Doersted*, anno *1110.* *Walterum*, anno *1150.* *Fridericum*, anno *1273.* *Frid.* & *Walter.* erant *Canonici Hildes.* & frater eorum *Bernhard.* Rector patriæ suæ, cujus conjux *Alheida Homburgica.* Annò *1327.* alius *Bernhard*, nobilis *Domihus* in *Doersted.* Ex hoc & *Vvaldenburgica* Domina statuit *Frid.*, *Canon.* *Hildes.* & *Walterus*, qui ex *Vvarburgica* sua genuit *Arnoldum* & *Elisabetham*, viventes anno *1450.* Hæc erat *Decanissa Gandersheim.* anno *1470.* (y) Vir præstans *Kranz.* L. VII. Metr. c. 3. (z) *Id.* c. (a) *Letzner* chr. *Dassel.* L. I. c. 7. & L. V. c. 1. (b) *chron. Slavon.* L. VI. c. 4. *Add. D.* Sagittar. orig. & incrementa *Brunsvici* §. 98. & 103. nec non hist. *Henr. Leon.* ap. *Meibom.* T. I. rer. *German.* p. 431. (c) *Visselbeer.* chr. *Hoxar.* ad ann. *1395.* (d) chr. *Hildes.* MS. habet *17.* *Kranz.* L. VII. Metr. c. 3. decem (e) Vir eximius, *Id.* lib. cit. c. 17.

rata, seu ære alieno oppressa ipse fideliter redemit, additis subinde novis, & multiplicatis Canonicorum reductibus, boni patrisfamilias munere dexterrimè fungens. Præposituram *S. Petri Goslarie*, ad eum immediatè pertinentem, sed valde depauperatam, & à secularibus direptam, pristino nitore, valori & dignitati suæ restituit, Dictatore Summo Pontifice, sub pœna fulminis sacri, ne quis antiquæ hujus præposituræ bona alienaret, seu sub quocunque prætextu auferret. Antecessorem suum *S. Beryvardum*, cooperante *Theodorico*, Abbate *S. Michaëlis*, factis subinde ad tumulum ejus miraculis, Sanctorum collegio intulit sub *Cælestino III.* anno *MCLXXXIV.* (f) Diu etiam contendit cum Moguntino super jurisdictione *Gandesheimensi*, tutot jurium suorum zelosissimus. (g) Anno *MCXCI.* cum *Theodorico Halberstadensi* Episcopo, & *Wittekindo Spigetro*, Corbeienfi Abbate, Brunsvicum oppugnavit, castris in villa *Leuensfordana* ad *Ocram* iterum positis. At nihil effecere omnes, nisi ut colonos expilârint. (h) Quot annis sederit, incertum est. Remur, eum extinctum esse anno *MCXCVIII.* (i)

§. XXVIII. *Conradus I.*, in chr. Sax. *Claudarius* (k) dictus, Comes *Ra-* XXVII.
vensburgicus, (alii nobilem Franconem *Reinsteiniensem* faciunt,) *Friderici I.* *Conradus I.*
 & *Philippi Imp.* propinquus & Cancellarius, (l) Episcopus antea *Lube-*
ensis, (m) valedixit statim *Hilleshemio* primo anno, captans & capiens
 ampliorem parochiam cum titulo Ducali illustrem, scilicet *Würtzemburgen-*
sem. Interim *Hilleshemie* liberalitatis suæ vestigia ubique reliquit, orna-
 menta splendidissima Ecclesiæ, & duo serinia reliquiis facta. Advocatiam
Hilleshemensem multo argento acquisivit, cujus dimidiam partem Cano-
 nicis suis dedit, & sanè maximè exaltata fuisset Diœcesis ejus curâ & ope-
 râ, nisi ambitio ociosum eum ad cathedram *Würtzemburgensem* traxisset, Vi-
 rum ceterâ summæ auctoritatis. (n) Fecit cum *Henrico VI.* iter sanctum,
 in quo Regem *Cypri* coronâsse fertur. Illo mortuo, remeavit in *Germa-*
niam, *Philippo Imp.* carus & fidelis. *Justitiæ* cultor erat eximius, furibus, la-

(N)

2

tro-

(f) *Helmold*, chr. Slav. L. IV. c. 23. & *chron. S. Mich.* nec non *suprà* §. 15. (g) *vid.*
Brusch. catal. Episcop. Hildes. (h) *vid.* *Hist. Henr. Leon. T. I. rer. Germ. Meibom.*
p. 433. si hæc anno 1191. facta sunt, qui *Adalogus* anno 1190. obiit? (i) *vix uno*
præfuit anno Kranz. L. VII. Metr. c. 17. (k) *Claudarius* *Idem* loc. jam cit. (l) *Vir literatus*
 & *facundus*, & in multis Ecclesiis jam intitulatus *Id. l. c.* (m) in chr. *Lubecensi Alb. Crum-*
medyckii tres reperio *Conrados*. Primus fuit *Abbas Riddagshusanus*, & successit fratri
 suo *Geroldo*, promotus ab *Henr. Leone*, cum quo iter faciens in terram sanctam dese-
 cit. De altero dicitur, quod fuerit *Vir literatus & facundus*, in multis Ecclesiis beneficia-
 tus à *Frid. I.* cujus Cancellarius erat, datus anno 1183. De neutro autem reperi, quod ad
 Præsulatum *Hildesheimensem* promotus sit. Nec id de tertio, *Gysenhemio* scilicet, suspicari
 potes. *Vid. T. II. rer. Germ. Meib. p. 395. seqq.* (n) & cui nemo facile resistere-
 tur, *Kranz. L. VII. Metr. c. 17.* Cum Ecclesiam *Herbipolensem* cerneret vacare, puerum dimissâ, ad illam
 transiit, neutram verò assecutus, quia non meruit, quam contempsit, nec apprehendit, quam
 curiosè ambiit. *Id. l. c. c. 9.*

tronibus, & hujusmodi patibuli Candidatis infensissimus. Occisus tandem miserè à *Bodone Reinstenio* & *Henrico Hundio* à *Alkenberg*, Equitibus ex orientali Francia, quos ob facinus quoddam acrius objurgarat, anno MCCIII. in festo S. Barbaræ. (o) Epitaphium ejus circumfertur tale:

*Hoc procumbo solo, sceleriq; ego parcere nolo,
vulnera facta dolo dent habitare polo.*

Ejus tempore collecta manus Magdeburgi Brunsvicum expugnare voluit. *Henrico Palatino*, urbi huic suppetias laturo, Hilleshemenses viam intercludere conabantur. *Henricus* verò fugavit eos usque ad portas. Magdeburgici, illorum socii, à tergo in valuros Palatinum in fugam egerunt. Qui, recollectis viribus, properabat ad *Ottonem* Regem, mox *Philippus* Imp. cum milite suo venit, & *Conrado* nostro. Irrumpunt in urbem Brunsvicum, at in longo ponte repulsi, multiq; in Ocram lapsi perièrè. Magnà igitur clade reversi sunt domum. (p)

XXVIII.

Harbordus,

§. XXIX. *Harbordus*, *Herbordus* & *Heribertus*. (q) resignanti *Conrado* successit. Erat antè Cantor Ecclesiæ cathedralis, postea Præpositus, nobilis & diligens Vir. (r) Difficilimis temporibus electus, & in cœnobio Corbeiensis à *Bernhardo* Padebornensi consecratus. (s) Flagrante bello inter *Philippum* & *Ottonem*, pauperulam & desolatam hanc Ecclesiam nemo facilè amplectebatur, ut etiam *Innocentius* III. electionem Episcopalem iterum iterumq; seriò mandavit Capitulo, quod onus tandem in *Harbordum* devolutum est. Qui clavus fixus erat in pariete, ut quisque sarcinas suas de eo suspenderet, prudens & circumspectus erat, candidus, severus & gravis auctoritate, firmoque judicio præditus. At his omnibus parùm profecit propter altercationes duorum istorum Summorum Principum. (t) Cumq; *Harbordus* *Philippo* magis favere videretur, ceteri autem seculares, nobiles & ignobiles, *Ottoni* IV., *Henrici Leonis* F., in hoc schismate imperiali ad extrema discrimina ventum est, deficientibus plurimis Ministerialibus ab *Harbordo*, ut coactus hic fuerit fugâ se subducere, & tutiorem sibi eligere locum. At *Hilleshemia* ideo fulmine Pontificis tacta. (u) Sic grassabantur alii impune per
Dica-

(o) tumultui, nescio unde exorto, immixtus cæditor, & inventus est sub armis gestasse cili-
cium. Id. loc. jam dict. quod memorabile judicat Schaten. P. I. anal. Padeborn. p.
926. ad Viri commendationem, (p) vid. plura de hoc Contado ap. Kranz. L. VII. Sax.
c. 9. & 10. & L. VII. Metr. c. 7. & 17. Tabulas, in quibus anno 1199. indict. II. Philipp.
Imp. Hartvico, Archi-Episcopo Bremensi, Comitatum Stadensem reddit, hic *Conra-*
du Hildesimensis Episcopus, VVirtzburgensis Electus, & Imperialis Aula Cancellarius
recognovit. (q) Hartbertus, chron. mont. sereni p. 76. (r) Vir industrius & bonus, na-
tus genere militari, Kranz. L. VII. Metr. c. 24. (s) Vid. P. I. anal. Padeborn. Schaten. p.
930. seq. (t) Kranz. L. VII. Sax. c. 15. seq. & L. VII. Metr. c. 24. Spangenberg. chr. Sax. c.
238. p. 411. (u) anal. Padeborn. cit. p. 925.

Dioecesi, nemine vel renitente seu contradicente. Omnia Ecclesie bona dispersa, spoliata, perditam, seu alienata, ut praeter luctum & miseriam nil vidisses, vel audisses amplius. Monentibus ergo amicis, ad suos rediit Antistes, sedens in spe & silentio ad clavum procellas inter hasce & tempestates. Absentem Moguntinus confirmarat & consecrarat. Dominus tamen rursus benedixit ei. Siquidem bona oppressa, distracta & oppignorata recuperavit redemitq; praesente auro, una cum sex pagis *Osebio, Wanckeslebio, Steckemio, Ostredessio, Uppumo & Ringelhemio*, quos *Sigfridus Blanckenburgicus* haecenus tenuerat: reddidit feudum Episcopale *Oldendorp*, molamque in Metropoli, & pagum *Muterten* cum pluribus decimis, instaurabat templum cathedrale, ut boni Patrisfamilias specimen ex quocunque emicuerit angulo. *Theodoricum Merseburgensem* elegit cum alijs. (vv) Sub hoc *S. Andreas* locum dedit Ecclesie Collegiatae, substitutis Canonicis, quorum redditus a *Joanne Gallico*, Imperatoris *Otonis* Cancellario, dati sunt, omnia haec confirmante & promovente *Harbordo*. Idem fundavit Collegiatam *S. Joannis* extra urbem, piarum foundationum sincerus fautor & autor. Praesuit novem annis, (x) rebus humanis excedens anno MCCVIII. (y) *Mathildis* I. Comitissa *Woldenburgica*, *Abbatissa Gandeshemensis*, accusarat hunc *Harbordum* Romae, quod nimis rigorose jurisdictionalia in Ecclesia ista appeteret, & reversa est anno MCCVII. cum magnis privilegijs, in quibus expressè continetur, ut nemo, praeter *Sedem Apostolicam*, in hoc monasterio aliquam ditionem habeat, & quod ipsae moniales a quocunque velint, Episcopo catholico consecrationes altarium, basilicarum &c. licite & valide petere possint & debeant. (z)

§. XXX. *Sigfridus* I. Abbas, (a) antea *Fuldensis*, adhuc digladiantes vidit *Philippum & Otonem*, quorum hic eum pro defensione sui praefecerat *Hilleshemiae*. (b) Oprimè praesuit, (c) emtis redditisq; Ecclesiae suae multis bonis, imprimis *Advocatiâ* in *Himmelschür & VVitenborg*, (d) una cum omnibus pertinentiis suis, & hac quidem cum XII. mansis. (e) Reditus Canonicorum notabiliter auxit, & in omnibus bene prospexit. Praeposito suo adjecit duas villas in *Neapoli Hilleshemensi*, Cantori villam in veteri oppido *Hilleshemensi*, deditque luminaria perpetua multa. Auxilium laturus

XXIX. Sigfridus I.

(N) 3 Phi-

(vv) chron. mont. sereni ad ann. 1204. (x) Kranz. l. c. (y) Bucelin. l. a. chr. Hildes. MS. (z) legi mereur Bodo l. c. p. 507. seq. in quo integra bulla Innocentii III. est. (a) Bucel. l. c. & chron. MS. Hildes. simpliciter monachum *Fuldensem* vocat; at *Brovver* Abbatem L. I. Antiq. Fuld. c. 18. p. 75. idem tamen ipse contrarius sibi L. IV. p. 1293. dum ad cathedram *Moguntinam* hunc *Illustrem Eppensteiniensem* accessitum scribit, cum *Fabricio* in glor. Fuld. p. 103. seqq. Nec XXIV. Antistes fuit *Sigfridus*, ut idem opinatur *Brovver* l. c. (b) vid. Kranz. L. VII. Mett. c. 29. (c) Ecclesiae utilissimus l. c. (d) *VVitenborg* conobium olim prope *Popenburgum* in monte conspicuum, in quo ultimus ejus nominis comes & fundator sepultus est. Comitum *VVitenborgensium* etiam meminit *Kranz*. L. VIII. *Vandal*. c. 11. & *Arnold*. *Lubeccen*. L. VI. c. 13. p. 466. at isti nihil ad nos. (e) chr. MS. Hildes. legit *Hövern* rectius tamen *Huyen* seu *Hovren* mansos.

Philippus in obsidione Brunsvicensi, cives eduxit suos. At *Philippus* mirabili visione territus, mox obsidione solutâ discessit. *Autor* quippe, cujus corpus ibi quiescit, ensem dextrâ vibrans in vallo & muris, toti agmini *Philippéo* tantum injecit terrorem, ut ocius abiret. (f) Anno Mccxx. *Sigfridus* interfuit consecrationi majoris Ecclesiæ Halberstadenfis. (g) Fugerant ad hunc multi cives Hannoverani, de *Ottone* Duce suo conquerentes maximè, quos omnes domum ire jussit, & Domino suo parere. (h) *Ottoni* Imp., ante obitum confitenti autoritate sacerdotali veniam peccatorum dedit in castro *Hartzburg*. Amare deflèsse dicitur Princeps delicta sua. (i) Idem *Sigfredus* subscripsit testamento Optimi Imp. (k) & Viri devoti, qui DEUM semper præ oculis habebat. (l) Sedit *Sigfredus* annis XIV. (m) Decessit annò Mccxxi. XXI. Nov. in pace sepultus ante altare S. Petri in templo cathedrali. (n)

XXX.
Conradus
II.

§. XXXI. *Conradus II.* à *Risenberg*, Magister Parisiensis, Decanus *Spirrensis* & Canonicus *Moguntinus*, à secularibus rebus plerunque, quantum poterat, abstractus, ecclesiasticas majori provexit studio. (o) Multorum monasteriorum fundator & autor. *Falckenbergense* ad *Goslariam* ejus autoritate & curâ surrexit splendide. Anò Mccxxii. habuit S. *Franciscus* concilium Ordinis sui cum *FF. Hilleshemis*, ubi præfens fuit ille. (p) Vix extaret *Winhusinum* ad *Aleram* feminarum cœnobium in agro *Lyneburgico*, nisi *Agneta*, *Conradi Landsbergici* F., & *Henrici Gvelfici Junioris*, Ducis *Sax.* & *Palatini Rheni* uxori, prima suggessisset consilia. Huic parochiam *Winhusinam* cum omnibus decimis incorporavit. Præterea duo pro Fratibus mendicantibus in *Metropli* sua erexit, quorum singularis Patronus erat: & cœnobium istud *Virginum S. Mar. Magdalena*, nec non *Willinghusanum* (q) infra *Barenburgum* huic origines & dotationes suas amplissimas debet. Totum Clerum sibi subjectum reformavit, ad probitatem & modestiam hortans sedulo. Insuper multa Ecclesiæ bona dudum oppignorata redemit, adauctis Canonicorum præbendis. Instauravit palatium Episcopale, castrumque *Winzenborg* magnis sumptibus, oppidulumque *Rosenthal*, nec non castrum *Schartele*.

(f) Longius hoc persequitur *Kranz*. lib. & cap. cit. L. V. *Sax.* c. 35. & L. VII. c. 16. chr. Slav. l. VI. c. 4. at *Meibom.* in chron. *Riddagshusan*. p. 350. pro mera fabula habet, (g) chr. mont. *Seren.* p. 136. (h) *Kranz*. L. VII. *Sax.* c. 35. (i) Ineffabili contritione compunctus, Id. L. VII. *Sax.* c. 37. qui potè sic ex *Alb. Stadenfi*: tanta fuisse fertur morituri pœnitudo, ut coquinariis suis præceperit collum suum calcaneis premere, & vilissimam *Dæi* creaturam omnino supplantare. Hunc *Kranzii* locum *Sigonius* L. XVI. de regno *Italiæ* integrum inseruit, at vide, quomodo eos perstringat *Meibom.* in apol. pro *Ottone IV.* Imp. T. III. ter. *German.* p. 147. (k) Id. in cit. apol. p. 148. seq. (l) l. c. (m) idem aut. chr. *Hildef.* MS. (n) Episcopus in neutralitate permanens, finivit in pace tempora sua, appositus Patribus suis, post annos decem ingressus sui *Kranz*. l. c. Contrarius his *Brovveri* locus supra citatus, (o) vir præclarus, qui de religione censetur seruisse, *Kranz*. L. VII. *Metz.* c. 38. (p) *Wolter*. chr. *Brem.* p. 58. ed. *Meibom.* (q) *Kranz*. l. c. vocat *VVillinghusen*.

Schartele. Quod postea, unâ cum oppido *Empera*. (nunc *Gronau* vocant,) & castro in *Insula* prope *Hilleshemium*, (quia furum & prædonum latibula erant,) destruxit. Hic *Conradus* probavit miracula *S. Elisabethæ*, jussu Romani Pontificis. (r) Annò Mccxxxiii. *Burckardus*, Præpositus *Hilleshemensis*, postulatur ArchiEpiscopus *Magdeburgicus*. Simultates habebat noster cum *Ottone Brunsvicensi*. Uterque in comitiis *Moguntinis* gravamina sua exposuit anno Mccxxxv. quæ ob prolixitatem non addo. Annò sequente in crastino nativitatibus *Mariæ* tota *Hilleshemia* cum omnibus templis & ædibus, quotquot muri cinxerant, exusta est, remanente tantum *S. crucis* oratorio cum viculo suo. (f) Tandem curarum laborumque pertæsus in maximo illo Ecclesiæ schismate annò Mccxlv. resignans, primum in cœnobio ad *Fratres Prædicatorum* intra urbem se abdidit, soli Deo ibi famulaturus. Ortis autem ex nova electione magnis dissidiis, horrens ea & fugiens, abiit demum in monasterium *Schonoviense* Diœcesis *Spirensis*, ubi tribus annis supervixit, tumulatus in eodem.

§. XXXII. *Henricus I.* Præpositus *Hagiopolitanus*, plurium suffragiis electus annò Mccxlv. Huic à paucioribus opponitur *Hermannus*, Præpositus *S. Cyriaci Brunsvici*, unde lerna malorum. Licet enim *Henricus* à *Moguntino* consecratus & confirmatus esset, etiam ab Imperatore regalia, Principem decentia, legitime impetrasset, ad possessionem tamen Ecclesiæ suæ pervenire haud potuit, factione *Hermanni* semper prævalente. Qui totam occupans Diœcesin, cum omnibus oppidis & castris, præsidii ea firmabat pro lubitu. *Henricus* contra, præter unicum castrum *Winzenborg*, nihil habebat amplius. Re hæc turbulentâ latius expensâ, ad evitandam omnimodam Diœces. everfionem, satius esse duxit, æquiori animo cuncta perferre, in spe & silentio expectando fortitudinem. Abiit ergo *Lugdunum* ad *Innocentium IV.* Concilio tunc præsidem, exponens ei iniqua *Hermanni* intrusi conamina. Opem spondebat Summus Pontifex læso. *Hermannus* verò & *Papæ* & aliis glaucoma objecit, fidens locis opibusque suis. Datur tandem à Sede Romana Episcopo *Argentinenfi Henrico* facultas & plenipotentia, re pensulatiùs examinata, omni modo, etiam banno majori, *Henrico* contra *Hermannum* adistere, inque cathedram suam reponere. Ibat *Hermannus* Romam. *Papa* verò, confirmatâ sententiâ *Argentinenfis*, perpetuum silentium ei injunxit. Ille piè, justè & prudenter omnia egit semper, tantis bonis nonnullis pro Ecclesia. Habita verant hæcenus monachi *Michaëlitani*

XXXI.
Henricus I.

(r) Anno 1237. obiit nobilis & S. vidua *Elisabeth*, Thur. & Hass. Domina Landgravia, F. Reg. Ungar., & jacet sepulta in *Marborg*, & elevata est de sepulcro, & ante elevationem ejus *Papa* dedit mandatum Episcopo *Hildes.*, *Conrado Abbati S. Georg.*, *Abbati Harsevelde*, Diœces. *Verdens.*, de probatione miraculorum, & quod deberent citare testes de probatione, & accepta sibi remittere sub sigillis, quod & factum est. Id. *VVolter* l. c. p. 58. (f) *Chr. S. Mich. & Engelhus.* in chr. p. 250.

chaëlitani cum monialibus. Quod contubernium monasterio magham adpersit labem. Hinc *Godschalvus* Abbas, nobilis *Bolzemi*, iussu *Innocentii* IV. pepulit eas. (t) Desiit *Henricus* annò MCLVII. I. Maji ad S. Catharinam in æde primaria resurrectionem expectans. (u)

XXXII.
Ioannes I.

§. XXXIII. *Joannes I.* Præpositus S. Mauritii extra muros, & Canonicus cathedralis, probus & eruditus erat, pius & affabilis. (u) Ipse festum S. *Joannis ad portam latinam* per suam Dioccesin solenne fecit & magnum. A Comite *Woldenbergico*, nobilibus ab *Eskerde*, aliisque, multa coëmit bona, quæ inter urbs & castrum *Peyna* cum omnibus pertinentiis suis, adeoque integrum istum Comitatum, quo de mox in *Ottone*. Cùm verò Duces Brunsvicenses in eodem suas quoque haberent prætensiones, ipseque *Joannes* sponte cedere noller, bellum ei denunciârunt *Joannes* & *Albertus* FF. annò MCLXI. (w) Quò annò etiam Decano Hilleshemensi cum Ecclesia *Golcicensi* dissensio erat. (x) Tandem superveniente ægritudine mentis corporisque paulò post expiravit *Joannes*. (y)

XXXIII.
Otto I.

§. XXXIV. *Otto I.* Dux Brunsvicensis, *Otonis* F., (z) *Conradi*, Episcopi Ferdensis, frater, electus à Capitulo, ut foret instrumentum pacis inter Germanos suos *Joannem* & *Albertum*, & sic Comitatus *Peynensis* integer maneret & salvus Ecclesiæ Hilleshemensi. Oppugnabantur Comites *Peynenses* à Ducibus Brunsvicensibus & *Joanne* Hilleshemensi unitis armis. Uterque Comes sine prole vixerat. Hinc, clam ad se vocato Episcopo, B. Virgini Hilleshemensi totum dominium suum pro remedio animæ offerunt. Solvit obsidionem *Albertus* Brunsvicensis, nesciens, quid inter Episcopum & Comites *Peynenses* actum esset. Quamprimum verò rescivit, bellum renovabatur, Antistite interim ad plures abeunte. Canonici motus hosce compositi eligunt Fratrem *Otonem*, at nec sic ceteri quieverunt. Hinc ilias malorum. (a) Post quintum demum annum confirmabatur à Papa, fortè quòd minorrennis esset adhuc & Sub-Diaconus. Iturus verò ad Concilium *Lugdunense* fit Diaconus, & mox Presbyter. Adversarios perpetuò habuit Fratres, ut præ mœrore contabuerit annò MCLXXV. (b) Sedit annis XVIII. (c) Cubat ante altare S. *crucis* in Ecclesia cathedrali. (d)

§. XXXV.

(t) Literas Pontificis dat. chr. S. Michaël. conf. chron. m. Badeslebiense, (u) Kranz. L. VIII. Metr. c. 1. ait, eum 20. annis præfuisse, quod erroneum est, (u) Vir insignis, undecunq; natus. Nam nisi aut insigniter doctus, aut nobiliter natus, ad illum Episcopatum non pervenisset, (vv) Id. L. VIII. Sax. c. 28. (x) Vid. chr. Riddagshusan. ap. Meibom. T. III. rer. Germ. p. 357. (y) Conf. chr. Bunting. Brunsvic. p. 98. (z) quem unicum decus Saxonici germinis vocat Kranz. L. VIII. Sax. c. 19. (a) Id. lib. cit. c. 28. & L. VIII. Metr. c. 25. Bunting P. I. chr. Brunsvic. p. m. 98. a. qui exseripit Kranzium, (b) Buccelin habet 1279. (c) Kranz. l. c. habet 19. (d) De Comitibus *Peynensibus* latius forsân dicendum erit in Hildesâ nostra, ex VII. Comitibus unita.

§. XXXV. *Sigfredus II.* nobilis Dominus à *Quersfurt*, (e) Decanus Ecclesiæ cathedralis Magdeburgicæ, operâ *Bernhardi Magdeburgici* & *Alberti Brandenburgici* Diœcesin ingressus est. Confirmatus à *Moguntino*, & à *Rudolfo I.* ceu Princeps Imperii regalibus investitus, Vir omni laude major. (f) Captivos à *Brunsvicentibus* magno ære redemit, addidit Ecclesiæ suæ duo oppida prorsus desolata *Sarstedium* & *Empenam*, (*Gronau* abs eo dictam,) translataque hanc ad meliorem locum, exque tribus pagis constatam. *Albert.* & *Wilhelm.* FE. Duces *Brunsvicenses*, simultates cum *Henrico Mirabili*, seu *Moroso*, familiæ *Grubenhagiane* conditore, habebant. Oppugnant illi *Helmstadium*, queis auxilia misit *Sigfredus* noster. Fiunt induciæ sic, ut obsessi & obsidentes liberum haberent introitum & exitum in & ex urbe. Multi, iique præcipui, induciis, Ducumque & Episcopi præsentia, confisi, ibi conveniant, pacem porro facturi firmam stabilemque. Cives *Helmstadienses* verò clausis portis omnes istos trucidarunt. *Rudolfus I.*, pacis amantissimus, mandata dedit publica, annexis gravissimis pœnis, ut si quis posthac alter alterum invaderet, in ipso crimine puniretur severissimè. Omnes Imperii Ordines approbant hoc edictum. Paulò post ad Principes *Saxonie*, quos inter *Segfredus*, multæ deferebantur querelæ de damnis, ab *Henrico Moroso*, ex arce *Herlingsberga*, passim illatis. Cingitur corona *Herlingsberga*, quæ ab *Henrico* defensa, multis utrinque occisis. Tandem *Henricus* Dux elapsus, expugnatâ & dirutâ *Herlingsberga*. Cùmque arx hæc in Diœcesi *Hilleshemensi* sit, & ex ea hæctenus subditi nimis infestati essent, Episcopus iudicium *Borclanum* iterum sibi acquisivit hæc occasione, non longè abs *Herlingsberga* exstructa ab eodem arce *Leuenburgo*. Illam postea iterum obsedit *Henricus*, at inani successu. *Sigfredus* enim Ducem cum suis in fugam egit, uti *Conradus* olim *Stedingos*. (g) At

(O)

Brunsvi-

(e) De Illustribus Dynastiis *Quersfurtensibus* curiosum chronicon edidit *Cyr. Spangenberg*, quod utique meretur legi. Extincti sunt anno 1496. Chr. ejusd. Sax. c. 345. (f) Vir metitissimus & utilissimus, *Bucelio*. l. c. (g) Scripserat *Conrado II.* *Gregorius IX.*, quantis injuriis & molestiis hæctenus affecerint *Stedingi* Ecclesiam *Bremenensem*. Mandarat ideo *Mindensi*, *Ratzenburgensi* & *Lubecensi* Episcopis, ut quisque per suam Diœcesin veniam peccatorum fidelibus promittendo, istos contra turbatores concitaret, ut vel ad gratiam conversionis accederent, vel in confusionis foveam deducerentur. Monetigitur *Hildesensem*, *Ferdensem*, *Osabrugensem*, ut in hocce pio fidei negotio laudatis Episcopis, *Mindensi*, *Ratzenburgensi* &c. consilio & auxilio efficaciter assistant. Integram bullam habet *Meibom.* in not. ad chr. *Schaumb.* p. 534. Erant autem *Stedingi* Frisici generis populus, post *Butiadas* & *Stratlandos* introrsum ad *Visurgis* ripas in parte occidentali ex adverso *VVordensium* sedes habentes, anno 1204. Mauntio *Oldenburgico*, aliisque Dominis suis, coeperunt rebellare. Hinc quotidie insolentiores facti, oppugnare etiam vicinos ausi sunt. V. d. *Stadens.* ad ann. 1212. seqq. *Kranz.* L. VII. Metr. c. 47. postea canum more interfecti sunt. Add. chr. *Schaumb.* *Leibecii*, & *VVinkelmanni* notit. vet. *VVestfal.* L. II. c. 6.

Brunsvicenses ad fluviū *Fuse* ex *Olsburgo*, vetustissimo Comitum ejusdem nominis castro, condunt *Lauenthal*, seu *Lauenvedel*, i.e. domum *Leonis* ab iis dictā, ex qua in Diœcesin Hilleshemensem crebriores fecere excursions. Antistes igitur in finibus Diœces. suæ, ad fluviū *Leynam*, opposuit arcem *Papenburg*, (*Poppenburg*) ut fortiter resisteret, expugnato non tantum *Lauenbathio*, sed etiam *Kalenberga* ad *Leynam*, abs *Ottone* Duce condita. (h) Qui ruinam hanc ægerrimè ferens, cum *Henrico* & *Alberto* Brunsvicensi, nec non *Ottone* Brandenburgico, aliisque Principibus, arma conjungens, invasit Diœcesin Hilleshemensem, occupatoq; *Sternburgo* & *Obergâ*, totam eam vastavit. *Sigfredus* contra *Uslariam*, *Eberburgum*, *Gevelhusium* & *Echteke* rursus popularur. Tandem ex bello pax. (i) *Conradus* IV. Abbas *Riddagshufanus*, à *Burcardo Hogershemio* & *Brunone Insulano* insignem emit curiam Hillesheimi: *Meibomius* (k) *Inlanum* vocat. Paulò ante excessum multa cœmit bona noſter, licet non præſente pecuniâ, *Wallenrode*, *Ruthe*, *Heerſtede*, *Westerhofen* & *Hunfriok*, nec non oppidum *Dassel*. In capella S. Mariæ Magdalenæ à se inſtaurata fundabat IV. præbendas. Obiit annò MCCCVL (l) XXVII. April. regiminis sui XXX. (m) Sepultus in medio cathedralis templi sub corona.

XXXV.

Henricus II.

§. XXXVI. *Henricus* II. Comes *Woldenbergicus*, *Henrici* Senioris F., Decanus cathedralis Ecclesiæ Hilleshemensis, electus anno MCCCXI. urbem suam rebellem, imposito eidem castro *Stürrvolt*, quasi diceret *ſteur Geſwalt*, ab Hillesemensibus contumeliosè *Zelſenborg* dicto, ad obsequium & homagium redegit, supplicemq; in gratiam recepit. Pace cum civitate facta, abiit ad *Henricum* VII. Imp., regalia & confirmationem bonorum, (in primis Comitatus *Dasselenſis*) abs Antecessore *Sigfredo* emtorum, obtenturus. At *Dasselenſe* dominium inter eum & *Corbeienſes* multa sevir litigia; (n) fruxit castrum *Hunrück*, (o) & cum propinquo suo Comite *Homburgico* obsedit castrum *Heimbeck*, idq; ad deditioem coactum solo æquavit. Cum *Ottone* Brunsvicensi levibus congressus præliis, donec per alios Imperii Principes res componeretur. *Bockelemium* cum omnibus pertinentiis MC. marci argenti emtum Ecclesiæ suæ addidit. (p) Castus alioquin Princeps & satis æquus, justitiæ amans, erga pauperes beneficus, & in officio suo sedulus. Cum accusatus esset apud Romanum Pontificem abs æmulis suis, profecturus *Avenionem*, febrî correptus exspiravit anno MCCCXV. XIII. Augusti. (q)

§. XXXVII.

(h) vid. nor. Meibom. in chron. Schaumb. p. 527. (i) conf. ejusd. nor. ad Henr. Rosæ Herlingsbergani, (k) in chron. Riddagshufano p. 359. T. III. rer. Getn. (l) Bucelin. l. c. & Bunting. in chr. Hildes. habet 1310. (m) ita Bucelin. & Kraaz. l. c. (n) vid. dist. m. hist. XII. 62. seq. Lertzner chr. Dassel. l. II. c. 2. Kraaz. l. IX. Metr. c. 3. & chron. Hüxar. Visselbeck. ad ann. 1338. (o) tergora canis vocat Kraaz. l. c. (p) dimidiâ sc. partem. (q) Bucelin. habet 1318.

§. XXXVII. *Otto II.* etiam Comes *Woldenbergicus*, *Hermanni F.*, XXXVI. *Otto II.*
Henrici Episcopi ex fratre nepos, ultimus suæ stirpis, (r) Canonicus cathedra-
 dralis & Præpositus S. Mauritii extra muros, electus anno MCCCXIX.
Mönichhusi, & alius, quem *Engelborstium* vocant, Diocesim miserè vastabant, focis sibi undiquaque adjunctis. *Otto* verò prudens & animosus dolo circumvenit eos in campo prope *Olsebiun* sub Præfectura *Coldingensi*, ubi fortiter eos aggressus est, factâ utrinque pugna cruentâ. Vicit tamen ille, & maxima hostium pars caesa, capta, fugata est, spoliis amplissimis reportatis, datoque ab inimicis pro illato damno magno argenti pondere, quo bona Ecclesiæ oppignorata redemit, castra aliaque ædificia collapsa (in primis *Popenburgum* & *Stürvvalt*,) instauravit, emitq; castrum *Lutter* ad montem *urforum*, (*Barenberg*) Præfecturam *Brecken*, (s) alteram partem *Böckelhemensem* & pagum *Kalefeld*, sub Præfectura *Westerhofiana* 3060. marc. argenti, (t) & quod primarium est, Comitatum *Woldenbergensem* Ecclesiæ suæ adiecit. (u) Emerat Prædecessor ejus *Sigfredus* à Domino de *Plesse* arcem *Lindau* in *Eichsfeldia* ad *Rumam* (vv) cum pertinentiis suis, quam munivit fortissimè. Auream missam fundavit in Ecclesia *Hilleshemensi*, (x) dedit duas candelas cereas ad pulpita, tempore Adventus, dum cantatur: *Veni Redemptor gentium* &c. Festum S. *Elisabetha* solenne fecit, & anniversarium *Henrico* ac *Sigfredo*, cognatis suis. Obdormivit in pace anno MCCCXXX. (y) Rex in Ecclesiam annis XVI. (z) Sepultus in æde Metropolitana.

§. XXXVIII. *Henricus III.* Dux *Brunsvicensis*, *Alberti Pinguis* Filius, De- XXXVII.
 canus cathedralis, omnium suffragiis electus anno MCCCXXXV. (a) Con- *Henricus*
 tra quem, sacro fulmine tactum, *Papa Joannes XXII.* intrusit *Ericum*, Comi- III.
 (O) 2 tem

(r) Amplus *Woldenbergicus* Comitatus, in Diocesi *Hilleshemensi* situs, complexus est XXVIII. pagos. Arx in monte eminet in vicinia oppidi *Böckelhemensis*. Altera horum Dominorum Præfectura erat *Derenburgum*, quam in cœnobium monialium mutarunt. Anno 996. *Sigmund.* ludo equestri *Brunsvicensi* interfuit; anno 1070. *Ludovicus* & *Ludolf F. F.* vixere: anno 1090. vixit *Ludolf.* junior, & *Mathilda*, *Abbatissa Gaadersheimensis*: anno 1182. *Frid.* Imp. arcem *Woldenburg* obsedit & cepit, quod Comes fidus esset *Heiar. Leoni*, *Kranz.* L. VI. *Sax.* c. 42. S. *Benno*, *Episcopus Misnensis*, ex hac gente erat. *Albin. chr. Misn.* tit. 20. p. 279. *Th. illustr. Corb. Viror.* c. 28. *Rutgerus* de *Altena* castrum hoc suâ pecuniâ redemit & munivit, *chron. Marcan.* *Notthof.* T. I. *rer. Getm. Meibom.* p. 379. (s) rectius puto *Freden*, (t) forsân 360. vid. *Letzner.* L. II. *chron. Dassel.* p. 21. (u) frater *Otonis* erat *Gerhard.*, patriæ suæ *Rektor*, qui cum ex *Sophia* non genuisset liberos, adulterium commisit cum *Molitoris* sum filia, seu conjuge? idèd abs eo peremptus dicitur. Hinc *Otto* totum dominium Ecclesiæ suæ tradidit. Ita potentia temporali creavit ea Ecclesia in immensum, *Kranz.* L. IX. *Merr.* c. 12. (vv) *Letzner chr. cit.* L. II. c. 3. (x) memoriale insigne vocat *Kranz.* l. 2. (y) *Bucel.* habet 1334. *Letzner l. c.* 1335. (z) *Letzner l. c.* *Kranz.* tamen l. 2. habet 14. (a) distipulatur *Letzner. Spangenberg* autem L. V. *chron. Henneb.* c. 5. p. 198. habet 1334.

rem *Schauenburgicum*. Illi adhærebant Ministeriales plurimi. Unde arces Ecclesiæ in possessionem recepit. Huic favebat Hilleshemia cum paucis admodum Capitularibus. Ergo introductus in urbem ibi morabatur. Interim agri & oppida miserè vastabantur, nec poterat implacabile hoc odium per integros XIV. annos aut minui vel extingui. Adeò pertinax uterq; in tuendo jure suo. (b) Cives pro *Erico* præliantes expugnabant, non sine strage suorum, *Stürvvoldiam*, (c) castrum *Pippelburg* (d) prope Hilleshemium, incensò vicò *Damm*. Verùm miles *Henricianus* ubiq; palmam reportavit. Induciæ tandem factæ ad decennium, hâc tamen conditione, ut quisq; retinuerit, quod ceperat antè. At nec sic concordia, recrudescente potius bello ferociori, ut nulli sexui, ætati, seu Ordini parsum sit per integrum triennium. *Henricus* turbulenti temporis pertractus resignationem meditabatur, sed ecce! *Ericus* morbo correptus finem vitæ fecit & omnis miseræ hujus anno MCCCXLVIII. (e) Sepultus in *Greuen Alveshagen*. Sic *Henricus* urbe in gratiam receptâ rerum potiebatur, pace & tranquillitate Diœcesi redditâ, imposito civibus censu, quem *Sronz Bins* vocant, & ad structuram arcis *Mariaburgensis* (f) ab altera parte civitatis, hebdomatim XII. talenta (Pfund) monetæ Hilleshemensis. (g) Absolutus demum à fulmine Romano per *Innocentium VI.* & confirmatus omnia prudenter ordinavit, & præclarè ubiq; se gessit. *Greuelslebium* (postea *Greuelsborn* dictum) & *Gilverdeshusum*, amplos p̄gos, in Comitatu *Dasselensi*, ad sylvam *Sollingensem*, cum Ecclesiæ suæ obessent, destruxit, castrum *Walmudense* cepit, *Northusanos*, *Alberto* Fratri suo adversantes, perdomuit, & strenuum ubiq; se gessit, (h) relinquens posteris suis decem munitissima castra cum omnibus pertinentiis, scilicet (1) *Mariaburgum*, (2) *Winzburgum*, (3) *Leuenburgum*, (4) *Stürvvolt*, (5) *Ruthen*, (6) *Paynam*, (7) *Schlademium*, (8) *Widelagium*, (9) *Lutteram*, & (10) *Woldenstenum*. Jussu Pontificis Romani primùm introduxit festum corporis Christi singulis annis solenniter celebrandum, faciens sibi splendidum anniversarium, multis ad id deputatis præbendis. Sedit annis xxxii. (h) & decessit anno MCCCXLII. VI. Febr. sepultus in æde cathedrali, (i) ante altare S. Catharinæ, cum paulò ante monasterium *Fraxum minorum Brunsvici* dedicâset. Epitaphium ejus tale:

Post M. post tria C. post sexaginta duosq̄,

hunc - - - sexta necat Februi, qui pace quiescat.

creverat.

(b) tanta erat pertinaciâ non cedendi. Cujus fuerat, ei defuit secularis potestas, cui arma & amici promtius accessere, jus illi decessit, Kraoz. L. IX. Metr. c. 21. chr. Schaumb. Lerbec. ad ann. 1320. (c) Kranz. lib. cit. c. 21. vocat: compesce violentiam, (d) Poppenburg, (e) 1346. Letzner. chr. Dassel. L. II. c. 4. (f) Kraoz. l. c. c. 35. vocat urbem, (g) conf. Letzner. l. c. (h) Id. l. c. c. 5. 6. & 7. (h) ita etiam chr. Hildesl. MS. Kranz. verò L. IX. Metr. c. 35. habet annos 17. (i) Idem loc. jam cit. ait: in æde S. Blasii Brunsvici, at Letzner L. II. chr. Dassel. c. 7. cum Autore facit.

creverat Ecclesia per eum prestante Maria;
Prasul pacificus, Henricus honoris amicus,
hic est prostratus, Brunshvigg de Principe natus.

§.XXXIX. *Joannes II.* cognomine *Schatland*, (*Schadeland*, aut *Schade- XXXVIII.*
brand), an *Frisius*, vel *Colonienfis*, aut *Hamelensis* fuerit, incertum est, mona- *Ioannes II.*
chus aliàs *Dominicanus* & *S. Theol. Di.* invito *Capitulo* à *Gregorio XI.* (k)
commendatus. Erat simplex homo & umbræ monasticæ assuetus. (l) Vix in-
gressus *Hilleshemium* bibliothecam sibi ostendi voluit. Ductus in armamenta-
rium, monstratisq; gladiis, pugionibus, clypeis, loriceis, dixere *Canonici*: *Re-*
verendissime Pater, hec sunt volumina Prædecessorum tuorum. Ille quietis amans,
variorumq; armis, queis impar erat, laceffitus, rogabat *Pontificem Rom.*, ut
alteri conferret *Ecclesiam* armatam, se eam defendere haud posse. (m) Tran-
slatus igitur post biennium *Augustam* *Vindelicorum* anno *MCCCLXIV.* Ve-
rùm & ibi resignavit homo ad tanta munera parum aptus.

§.XL. *Gerardus* è *Mindensis* *Ecclesiæ* *Advocatis* *Nobilis* *Dominus* de XXXIX.
Monte, seu *Scalksborg*; (n) ex *Cantore* & *Decano* *Ecclesiæ* *Hilleshemensis* fit pri- *Gerardus*,
mum *Episcopus* *Ferdensis*, deinde annò *MCCCLXV.* *Hillesheimensis*, *Vir*
prudens, *doctus*, (o) *magnanimus* & *felix*, auctoritatis verò non ad eò magnæ,
si corpus spectes, ingenio autem præstantissimus. (p) *Vagabantur* *LX.* *nobiles*
Westfali, ex raptò vivere sueti, per totam *Provinciam*, quos prope *Aulicam*
omnes cepit, & *clemens* erga eos fuit. *Bellum* ei indixerat *Magnus*, *Brunsv.* &
Lyneburg. *Dux*, (q) cum *confœderatis* suis *Theodorico Kagelvyt*, ex *monacho*
Cisterciensi *Episcopo* *Magdeburgico*, & *Alberto Rickmerstorpio*, *Halberstaden-*
si *Antistite*, hujus nominis *III.* *Comitibus* *Anhaltinis*, *Dynastis* *Querfurtensibus*,
Hamerslebiensibus, & aliis. *Gerhardus* pacem præferens armis, omnem captabat
occasionem *Ducem* *Magnum* demulcendi. At hic *propositi* sui tenacissimus
erat. Sic *Gerhardus* admodum *invitus* *militem* collegit, quodq; potuit, fecit,
voto nuncupato *B. Virgini*, rogans: *an mallet aureum, seu stramineum rectum?*
quasi diceret: si *vicero*, *aurea* *libertas* erit, & omnia *Ecclesiæ* *bona* & *jura* *salva*
ac *integra*. Sin: *straminea* *omnium* *nostrum* *conditio*, & *dura* *servitus*. Sic *con-*
gressus est cum *hoste* anno *MCCCLXIX.* *viribus* & *numero* *impar* ad *pagum*
Dincklariam, (r) & *mox* *evasis* *superior*, *captis*, *cæsis*, *fugatisq;* *obviis* *quibusq;*,
ipso etiam *Magno* *Duce*, *catenato* *dicto*, *mit der Ketten* / & *Alberto* *Halbersta-*
densi, nec non *duobus* *Dominis* de *Hackeborn*, *Henningo* à *Steinsfurt*, *Capitaneo*

(O) 3 Magde-

(k) at hic cepit anno 1371. Dixerim potius ab Innocentio VI. qui primùm sedit ann. 1354.
(l) Vid. Kranz. L. IX. Metr. c. 5. (m) Id. l. c. (n) vid. not. m. d. hist. Vvedekindi II. Episco-
pi Miad. XLIV. (o) annal. MS. prædicant eum à studiis poëticis & oratoriis, quæ ita exco-
luerat, ut in utroq; genere scripta nonnulla publici juris fecerit. Meibom. in not. ad chron.
Schauenburg. p. 542. (p) fuit naso aquilino, facie deformi, voce supra modum insuavi, quæ
audientibus usum moveret; prudentia verò & literarum & rei etiam bellicæ, peritiâ nulli
erat inferior. Meib. ad idem chron. l. c. (q) Kranz. L. IX. Sax. c. 33. vocat Ottonem, (r) Din-
gebet Id. l. a. & L. IX. Metr. c. 5. Dinckelr.

Magdeburgico, Gumbrecht & Almericho Wanslebitis, Henrico & Rudolfo Alvenslebitis, & Buffone Assenburgico captis, Woldemaro Anhaltino, Alberto Mansfeldensi, Wolfarto Querfurtensi, Joanne Hadmerslebensi in pugna cadentibus. Præclarus Dialecticus erat Albertus Halberstadensis, noster verò Gerhardus facundus Orator. Inde adagium apud Saxones: *Logicam succubuisse Rhetoricæ. Klancf overwand den Rancf* / quòd Gerhardus vicisset Albertum. Habitabant aliquando Hilleshemenses, ad quos, *O mei*, dixit Gerhardus, nolite *trepidare, ecce tot millia adhuc latent in manica mea, qui omnes presidiam spondent.* Circumferebat nimirum multas reliquiarum particulas, in quæis fiduciam ponebat suam. Ex pretio captivorum XIII. millia marcarum argenti congregavit, & redditurus B. Virgini, quod antè fecerat, votum, turriculæ in summi templi choro relictam autò rhenano obduci fecit, ad 3000. marc. argenti: ex reliqua summa anno MCCCLXXXIV. construxit Carthusianorum cænobium, (1) extra Metropolim, vòm *Damm-Thor* in quo jacet sepultus. Tres insuper ædificavit arces in Diocesi sua, ad ripam Fulsæ *Steinburgum*, in littore *Leynæ Coldingam*, & ad *Ocram Pinneburgum*. In hoc prælio *Dinkeliano* adfuit Gerharo *Bado de Obergen*, Abbas S. Mich. intra Hilleshemiu, qui fortiter pugnavit, multosque prostravit. (t) Sed nova oriuntur dissidia inter Brunsvicenses & nostrum. Castro *Walmudensi* obsidione ab hoc cincto, *Otto & Albertus* Brunsvicenses, quia castrum *Hartzburg* capere non poterant, ceperunt, spoliâruntque in vigilia omnium Sanctorum annò MCCCLXX. *Alesfeldiam*, oppidum in Comitatu *Winzenburgico* ad *Leynam*, ut Hilleshemensis ab obsidione *Walmudensi* discesserit, opem laturus *Alesfeldia*.

Gen M. drey Börste /
een L. tve XX. Otto Görste

eins ein Eck melde /
All Hillgen wint Allvelde. (u)

Annò

(1) Ex præda de novo instauravit, Kranz. L. IX. Metr. c. 52. Erdman. chr. Osnabr. ad ann. 1384. de fundatione loquitur, Conf. Bynring. chr. Brunsvic. P. I. p. 245. & P. II. p. 411. aut. compilar. chronol. ap. Pift. & Kranz. L. IX. Sax. c. 33. Victorem vix habuisse 500. armatos, & 1500. tamen cepisse, autor est *Eogelhus*. chr. p. 274. (t) Vide chr. S. Mich. J. c. p. 522. quod ita: Hic Abbas fuit cum Gerharo Episcopo Hildesemensi in prælio prope *Dinckeler*, & erat armatus à plantis pedum usque ad verticem, fulgens in eo tanquam speculum, habens scapulare de serico in galea, quod pendeat à caleptra usque ad baltheum, vel medium corporis, & erat magna tempestas venti illo in tempore, sic quod ventus flavit scapulare hinc & inde, & omnis populus mirabatur. Et fuit primus in acie belli, & cum appropinquaret parti adversæ prope *Dinckeler*, adversarii sui balare inceperunt, sic ut mens & consilium fugeret ab eis, & solo terrore perterriti pro primo fugam inierunt. Bado autem cum esset primus in acie, non tantum non fugit, sed & ceteros milites & vasallos in Domino confirmavit, & evaginato gladio pugnare cepit, & viriliter agere cum suis, pars adversa contrita est, & maximam partem ipse intert. Cum autem Gerharus Episcopus Hildesemensis videret tam virile certamen Badois, clamavit ad rusticos: *ô Viri Pilati, quomodo statis? videte monachum, vos autem quid facitis?* (u) *Leizner*. chr. Dassel. L. II. c. 10. seq. & chr. Sax. Spangenburg. c. 294.

Annò Mccclxxvii. adfuit *Carolus IV.* Münda & *Gerhardus* noſter Regi. (w) Triginta ferè annis in hiſce motibus conſumtis, ſenex moleſtiarumque pertæſus, *Gerhardus* coadjutorem ſibi fecit *Joannem*, Comitem *Hojanum*, Episcopum *Padebornenſem*. Facto demum ſibi anniverſario, datisque Eccleſiæ primariæ multis ornamentis, quæ inter calix aureus gemmis pretioſè diſtinctus, rebus caducis eximitur annò Mcccxxxviii. (x) relinquens Eccleſiæ ſuæ ſine pignore & ruina XII. caſtra elegantiffima & bene munita. Præſuit annis XXXIV. (y)

§. XLI. *Joannes III.*, Comes *Hojanus*, Germanus *Ottonis*, Præſulis *Monasterienſis*, (z) poſt *Rupertum*, Ducem *Montenſem*, antea Episcopum *Patavienſem*, electus Antifites *Padebornenſis*, domitor nobilium prædonum *Padbergenſium*, (a) datur *Gerhardo* coadjutor, ſub ſpe ſucceſſionis, approbante hoc *Bonifacio IX.* Contra Comites *Redtbergenſes* virtutem ſuam non ſemel oſtenderat feliciter. Annò Mcccxxix. exarſit bellum inter *Brunſvicenſes* & *Joannem* noſtrum. A partibus *Bernhardi Brunſvicenſis* erant *Wilhelmus Lyneburgicus* & *Joannes*, Episcopus *Halberſtadenſis*, *Henricus* Dux *Sleſvicenſis*, & frater ejus *Adolfus*, unà cum *Friderico*, Marchione *Brandenburgico*. A *Joannis Hilleſemenſis* latere ſtabant frater ejus *Otto*, *Monasterienſis* Episcopus, Comites *Hojani*, *Honſteinenſes*, *Spiegelbergenſes*, & alii, qui lectiſſimum habebant exercitum. (b) Utrinque agri & oppida vaſtata, direpta, incenſa, fruges conculcata, pecora abacta, ſubditi capti, & nil niſi luſtus & dolor. Verùm *Joannes* bis inſigni prælio victus ad *Auſtrovicum* anno Mcccxxxi. & caſtrum *Gronde* ad *Vilurgim* annò ſequenti. Tribus annis bello contra Duces *Brunſvicenſes* perdidit captivos ad octo millia florenorum liberandos. Quos inter Comes *Spigelbergicus* perdidit *Oze* & *Gronde* ſua caſtella, pro quibus *Stürvvolt* impignoratum eſſe dicitur. (c) Tandem mediante *Theodorico*, ArchiEpiscopo *Coloniſi*, & hi motus componebantur. (d) Gloriam ſuam *Padebornæ* partam ſuperbiâ & luxu adeo hîc obſuſcavit, ut ingratus omnibus fieret. *Winzenburgum* & *Freden*, fortiffima caſtra, deſtruxit. (e) Præpoſitum cathedralem *Eckhartum* ab *Hanſeè*, Virum pium & honeſtum, ſub prætextu pacifragii publici, *Stürvvoldia* in ſquallidum conjecit carcerem, in quo, exacto biennio, miſerè periit, num præ mœtore, ſeu veneno, dubium eſt. Adeò amara res veritas, ut graviffi-

XL. *Joannes III.*

(vv) Vid. chr. Münd. Piſtonia. p. 750. male autem p. 748. dicitur *Bortherdus*, (x) Bucc. habet 1748. chr. Daſſel. l. a. 1398. (y) *Bunting*. & *Letzner*. l. c. *Kranz*. L. IX. Metr. cap. 53. habet 33. (z) Id. L. X. Metr. c. 49. (a) Id. l. c. c. 50. & *Kerſenbroch* de Episcopis *Padebornenſ.* (b) (plendidam militiam Id. L. XI. Sax. c. 8. (c) Chr. M8. Hildeſ. (d) *Kranz*. l. c. 9. & 9. chr. *Spangenberg*. Sax. c. 309. p. 518. (e) *Kranz*. L. X. Metr. c. 46. *Letzner*. chr. Daſſel. L. 11. c. 12.

ma semper pariat odia. Heu mihi, quòd Principes audire nolent fides & bene monentes. Divulgatâ optimi & innocentissimi *Eckharti* morte, *Joannes* infensum exosumque se reddidit universis. Et licet coram Canonicis & nobilibus se purgaret prolixius, suspensiones tamen abstergere nequibat. Sic nihil favoris restabat amplius. Quâ re commoti Archi-Episcopi Magdeburgicus & Colonienfis, Præsul Halberstadenfis, Duces Brunsvicenses & Lyneburgici, Comites Wernigerodani, Regensteinenfes, aliique, ut unitis viribus Diœcesin invaderent, eamque cæde, ferro, igne & rapinis miserimè vastarent per integrum triennium, omni fortunâ fugiente à *Joanne*. (f) Malis igitur undiquaque cum ætate ingravescentibus, resignat in favorem *Magni*, Ducis inferioris Saxonie, tunc Episcopi Caminensis. Quò vix ingressio in urbem vitâ excessit *Joannes* anno MCCCCXXIV. (g) in die S. Pancratii, annò turbulentæ suæ Ephorie xxxvi. (h) Quiescit in summo templo sub corona.

XLI. Magnus,

§. XLII. *Magnus*, è Ducibus inferioris Saxonie, quos *Lauenburgicos* vocamus, antea Episcopus *Caminensis*, assignatâ cedenti *Hojano* certâ pecuniæ summâ, pro honesta sustentatione sui, (qui tamen mox abiit ad alias sedes,) electus anno MCCCCXXV. & nimis honorificè ab Hilleshemensibus exceptus, optimam cuique spem fecit, siquidem lex & regio supremæ ejus leges erant. Utcunque in alto ventus erat, inde vela vertebat sua, togâ sagôque inclytus, illam tamen, exemplis Antecessorum suorum territus, huic catè semper præferens. Humilis præterea erat, mitis, & amabilis Princeps, decus & præsidium vastatæ Ecclesiæ suæ, (i) de cuius restitutione in integrum maximè sollicitus erat, oppida, arces, decimas, ære alieno gravatas, redimens, & instaurans singula de suo cunprimis patrimonio, prædonum persecutor acerrimus. (k) Verùm ob sumtus bellicos, qui multi erant, lites ei cum *Wilhelmo* Brunsvicensi Seniore continuæ; Adstitit nimirum huic contra rebelles nobiles ad *Visurgim* & *Deystriam*, qui victas quoque dedere manûs. (l) Fædere cum *Otone* Brunsvicensi *Bernhardi* F. pacto, porrò cum *Joanne* Halberstadenfi, aliisque vicinis Comitibus & Dynastis curavit, ut refractarii cives Halberstadenfes ad obsequium & submissionem Antistitis & Principis sui redigerentur. Ex instinctu *Joannis* *Uslarii* arma etiam movit contra *Mülhusium*. (m) *Agnesa*, *Conradi*, Marchionis *Landsbergici* F., *Henrici*, Saxonie Ducis & Palatini *Rheni*, *Henrici* *Leonis* F., altera conjux, exstructo pro monia-

(f) idèd Bucel. l. a. eum vocat iauilem, (g) consentiente Bucel. l. a. (h) Kranz. l. X. Metr. c. 46. habet 26. & Letzner. l. c. totidem. (i) Episcopus insignis & nobilis Vir, Kranz. l. XI. Metr. c. 28. optimus & desideratissimus Pontifex, c. 45. (k) Letzner chr. Dâsil. l. II. c. 13, (l) Id. l. a. (m) Engelhus. chr. p. 300.

monialibus *Winsthusiano* monasterio, de fundando Collegio monachorum quoque sollicita erat. Locus videbatur commodus ad *Isam* agri Lyneburgici fluvium, sub dominio *Otonis, Br. & Lyneb. Ducis*. Assignatæ erant isti Palatinæ decimæ metallicæ Goslarientes ad dies vitæ suæ, quas pro loco isto ad *Isam* obtento *Otoni* reddidit. At monasterium nunc consummatum mox igne periit, monachis è conventu *Riddagshusano* cum Præposito eorum *Ditmaro* anno MCCXLV. introductis, anno MCCLIX. ex villa *Ishagen Baccerotham* translatis in Diœces. Hilleshem., quam, pulsis Fratribus & Sororibus irregularibus Ordinis Augustiniani, in uno hospitio nec pudicè nec religiosè viventibus, *Joannes* noster III. novis cœnobitis tradiderat. Hoc cœnobiũ postea *Magnus Marienrode* vocavit. (n) Sub hoc *Godofredus* aliquis, civis Hilleshemensis, bonâ intentione instituit Congregationem, approbante eam Diœcesano, & confirmante *Martino* papa III. Ex curia *Luermanniana*, im *Brühl* / à se emta, condidit monasteriolum adjuncto sacello, in quo Viri de laboribus manuum suarum victum & amictum honestè sibi faciebant, Deo insimul perpetuò famulantes. Nec in ecclesiasticis segnis fuit *Magnus* iste, omnia monasteria visitans & reformans. Præfuit laudabiliter XXVII. annis. (o) In senio tandem, cum consensu Capituli, Coadjutorem sibi fecit *Bernhardum*, Ducem Brunsvicensẽ & Lyneburgensẽ juvenem, at cunctis virtutibus illustrem, omnibusq̃ carum. Fato functus suo anno MCCCCLII. XI. Octobr. (p) Jacet in basilica ante baptisterium.

§. XLIII. *Bernhardus* II. Dux Br. & Lyneb., *Friderici F. & Otonis* frater, ex dispensatione Romani Pontificis, supplemento ætatis accepto, fit Administrator annò MCCCCL. in omnibus bene prospexit. Stuxerat *Fridericus* parens monasterium *Cellense* pro nudipedibus, in quod, abjectis mundanis omnibus, sese abdidit, futurum solius Dei mancipium. Traduntur ergo falces regiminis *Bernhardo*, curæque ejus ac fidei *Orto*, frater minorennis, maximè commendatur. Feliciter gubernat exq̃ voto suorum omnium. Cum patruele *Wilhelmo* leniore ob *salinas* Lyneburgicas (q) bellum gessit, longè latèque agro Lyneburgico vastato. Socios sibi adjunxerat *Bernhardus Joannem*, Antistitem *Ferdensem*, vicissim ferro & igne populans *Wilhelmium* territorium, *Rodenvvaldium* scilicet, cum centum villis, *Altenium*, *Betterloam*, & *Neapolin* Hanoveranam, caelis captisque utrinque non paucis, exustis quoque à *Wilhelmi* milite *Winsenio*, *Bissendorpio* & *Dusse-*

XLII.

Bernhardus II.

(P)

Dusse-

(o) conf. chr. *Riddagshusan*. Meib. T. III. rer. Germ. p. 356. & junior. Meibom. disp. de metallifodin. Hartzicis s. 55. ubi ipsas tabulas *Otonis* integras subjicit, (o) *Kranz*. l. c. habet 25, totidem *Letzner* l. 2. Bucelir. verò 28. (p) *Letzner* habet 1449. (q) vid. *Bunting*. chr. Brunsvic. & Sagitt. hist. Lüneb.

Dussebornio. *Bernhardus* autem discessit superior. Cumque paternis ditio-
nibus & Ecclesiæ Hilleshemensi simul commodè præesse nequireret, patriæ suæ
amore tactus, & ecclesiasticæ vitæ pertractus, dimissâ Hilleshemiam, & acceptâ
magnâ pensione pro abitu, annò Mccccclix. duxit *Mechildem Schaumburgi-*
cam, rarioris formæ virginem, quam tamen mox reliquit *Wilhelmo Lynebur-*
gico Seniori & viduo, adversario suo, sine prole decedens. *Wilhelmus* verò
filium ex ea sustulit non diu superstitem.

XLIII.
Ernestus I.

§. XLIV. Sic *Bernardus Ernesto Schaumburgico* pro sorore germana
reddidit sponfam suam Hilleshemensem annò Mcccclviii. (r) Parum
doctus hic erat, venationis studiosus, curæ ecclesiasticæ negligens, nisi
quod monasterium *Gothardianum* valde desolatum, & adhuc extra muros
stans, instaurârit & reformârit. *Dasselensium* verò jura accidit maximè.
Ultimò vitæ suæ annò (Mccccclxx.) bellum ob fines Ecclesiæ, & loca non-
nulla oppignorata, ortum denuò totam perdidit Diœcesin. Implicitus
quoque erat bello, abs *Alberto* Mindensi contra Comites *Hojanos* suscepto.
(f) Sed nec inde aliquid salutis. Ipse tandem, ob infaustam pugnam
cum Brunsvicensibus temerè commissam, mœrore consumptus obiit, (t)
annò Pontificatûs sui XII. sepultus in Ecclesia cathedrali ante altare S.
Petri. (u)

XLIV.
Henningus.

§. XLV. Scissis fissisque Electorum Hilleshemensium animis, major
eorum pars *Henningum* eligit, minor contra *Hermannum*, Landgravium
Hassæ, & Canonicum tunc Coloniensem. (w) Nobilis ille erat de domo, &
Decanus Ecclesiæ cathedralis Hilleshemensis, Vir bontis & doctus. Prælatu
igitur *Hermanno*, Romam properans, mox confirmatus & infulatus ibi re-
diit, armis cognati sui *Bartoldi Landsbergii*, Episcopi Ferdensis, nec non *Fri-*
derici ac *Wilhelmi*, Brunsvic. Ducum, & fidelium suorum Hilleshemensium
bene munitus, solenniter & cum plausu civitatis introducit. Interim
castra Ecclesiæ tenebat Præpositus, cum primariis Ministerialibus, *Hen-*
ningo adversantibus. *Hermannus* bellum fugiens remeabat ad suos. In
eujus locum à Canonicis eligitur *Balthasar*, Dux Meclenburgicus, Epi-
scopus Schwerinensis, qui potentiâ Fratris sui inductus, cum Præ-
posito cathedrali residebat Peynæ. Alii id moliebantur, ut *Henningus*
sedem

(r) Anno 1468. nobilis Ernestus, Holsatiæ & Scovvenburg comes in oppido Pattenfen
electus fuit in Episcopum Hildensemensem, & in oppido Sarstede primò fuit receptus,
chr. M. nd. Meibom. (f) Vid. Kranz. L. XII. Sax. c. 9. (f) consentit Bucel. J. 2. Letzner
habet 1470. (u) conf. Id. chr. Dassel. L. II. c. 14. chr. Bunting. Br. L. III. p. 61. &
Spangenberg chr. Schaumburg. (vv) contra Kranz. l. XII. Metr. . §. ait, majorem
partem elegisse Hermannum, & minorem Henningum, cui consentit Bu. chr. Germ.
fac. P. I. p. 19. B. At L. XII. Sax. c. 10. ait, majorem Capituli partem Henningum af-
sumisse, cui favet Letzner L. II. chr. Dassel. c. 15. Hic etiam Canonicum vocat, Kranz.
verò l. c. nunc ex multis annis Archi-Episcopum Colon. & L. XII. Sax. c. 10. qui jamdiu
tenuit Ecclesiam Coloniensem.

sedem Hillesheimensem cum Schwerinensi commutaret. At nihil effecerunt; levibus interea utrinque proeliis commissis. Cives Hillesheimenses castium *Stürvvold* integro anno arcta obsidione cingentes, fame tandem expugnaverunt, tradentes id *Henningo* suo, ut tutius in eo lateret, exodum tragœdiæ hujus (speculatus). (x) *Balthasar* etiam armatâ manu repulsus ad suos maturabat abitum. At ne sic quidem livor cessit, schismate hoc scandaloso tribus ferè annis durante. Sed rogas, quænam dissensus & aversionis animorum, seu displicentiæ *Henningianæ*, causa? dixerim, familia ejus attrita, nec adeo splendida, seu pomposa, licet olim fumosas imagines suas & stantes in curribus *Æmylianos* ostenderet. Victis demum refractariis, iisque ad obsequia compulsis, *Henningus*, post nubilosum istud triennium, rerum potitus pacificè, septem annis sedit. Sub eo *Henricus Schaumburgicus*, ex Præposito *S. Mauriti* electus anno *Mccccxxiv*. Præsul *Mindensis*. In senio tandem curarum discriminumque satur, baculum & ensen, consentiente *Sixto IV.*, tradidit *Bartoldo Landsbergio*, Antistiti *Ferdensi* anno *Mccccxxx*. reservatâ sibi modestâ & honestâ portione ad reliquam vitam commodè transigendam. Cubat in summo templo Vir probus, bonus & æquus.

§. XLVI. Sol oritur, sed quem mox nubila cõdunt. *Bertoldus*, Nobilis *Landsbergius*, (y) Canonicus olim Cathedralis *Ferdensis*, postea Decanus, & tandem Episcopus ibidem, Jur. D. & Decretal. Licent., Vir pius, doctus, prudens, & amabilis patriæ Pater, veluti Sol radios suos in omnes extendens, plausum merebat à singulis. At ô utinam constantior hæc fors & gloria fuisset! Mox ab aliquibus Ministerialibus seductus, sub specioso prætextu flagitans à civitate accisam, de quolibet scilicet dolio cerevisiario tres solidos, sic tamen, ut mensuræ diminuerentur, ipseque Senatus de omnibus Hillesheimiæ rebus venalibus certum aliquod vectigal posceret, inque usum vicissim converteret, multorum irritavit animos. Senatus enim populusque libertatis amans rogabat Pontificem, ut antiquæ consuetudines & prisca leges sartæ tectæ manerent, omnes hujusmodi innovationes fore periculosas. *Bertoldo* autem acrius instante & acerbiora minitante, bellum nascebatur intestinum, quod totam perdidit Diœcesin. Longum utiq; foret, nec satis tutum, singula ejus acta recensere. Obversantur ista animis nostratium, & adhuc in ore omnium sunt. Extant mandata (inprimis *Wilhelmi*) Ducum *Br. & Lyneb.* publicè affixa, in quibus assistentiæ suæ causas contra urbem Hillesheimensem prolixius exponunt. Circumferuntur literæ *Goslarie*, *Gotinge*, *Einbecca*, *Hanoveræ* & *Brunsvici*, eidem *Wilhelmo* inscriptæ, quibus mandatum severissimum vel tolli, seu minui

(P) 2

rogant,

(x) Vid. Kranz. l. c. (y) Bucel. l. c. vocat Baronem,

rogant, at frustra. Fœdissimum inde bellum, mox ab alio latius describendum, (z) cujus scriptum quia publicabitur, quilibet istud evolvere, & pro modestia ac prudentia sua dijudicare potest. Si enim ego accuratè omnia narrare velim, prolixum id & tædiosum erit. Si strictè & synopticè scripturus, nescio an compendium fieret dispendium. Placet igitur ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. Exincto tandem hoc bello inter Bertoldum & cives suos, mutuus amor crevit, & amica conspiratio, ut DEO & sibi tranquillè faustèque adhuc vixerit quinq; annis. Monasterium *Ringelheimense* instauravit reformavitq; feliciter, montem quoque *Georgianum* prope Goslatiam, & cœnobium *Nudipedum* Lynenburgi, fœda Augiæ stabula, Herculeo prorsus labore repurgavit. Nullibi lubentiùs morabatur, quàm *Rotenburgi* in Diœcesi sua Ferdensi, quam arcem instaurabat munitabatque, in qua etiam animam DEO reddidit in vigilia Ascensionis Dominicæ anno MDIII. Præfuit Ecclesiæ Hilleshemienfi XXI. (a) Ferdensi XXXIII. annis. Quiescit in æde hujus primaria, quam splendidissimis ædificiis ornârat, insignemque bibliothecam in templo Mauritianiano collegerat. (b)

XLVI.
Ericus.

§. XLVII. Lachrymas inter & gaudia feliciter defuncto *Bertoldo* surrogatur anno MDIII. juvenis & optimæ spei Princeps, excelsioris etiam animi, tranquillitatis tamen studiosus, *Ericus*, Sax. Angar. & Westfal. Dux, Canonicus Colonienfis. Magnâ hic pompâ exceptus & donatus ab omni ordine mentem mox mutabat suam. Serio quippe expendens exulceratum Ecclesiæ Hilleshemensis statum, ex continuis bellis ita attritum, ut vix, seu tamen serò spes melioris fortunæ superesset, post primum statim annum sponte suâ resignans, substituto *Joanne* fratre, ipse revertitur Coloniam. (c) Demum anno MDVIII. electus Episcopus Monasterienfis, ubi summa cum laude & magnâ dexteritate XI V. annis præfuit, cernens è longinquo miseriam

(z) Dubio sine Letznerum indigitat, qui in chron. Dasselens. anno 1596. Erfurti typis Beckianis excu. l. II. c. 16. à pag. 30. ad 40. totum bellum hoc provinciale, innexis literis Principum civitatumque pacificationibus &c. descripsit fusissimè. Conf. Kranz. l. XII. Sax. c. 36. & l. XII. Metr. c. 17. (a) Kranz. l. c. habet 22. (b) in signe monumentum à Kranz. notatum l. c. hoc. Memoriz dignissimi Præfulis Domini Bertoldi de Landesberg, militari genere nati, optimis moribus & literis imbuti, quem Rege digna proceritas, egregius animus, singulari ingenium, eloquentia non vulgaris, virtus eximia, exquisita in cunctis eminentia Antecessori suo commendabat, ut illum adoptaret in Ecclesia Ferdensi filium. Papa consecrari iussit Episcopum; sed majori dignum loco abripuit Hilleshemensis Ecclesiæ, cui cum summa laude præfuit annis XXII. priorem retinens commendatam, quam antè solam annis decem governavit, hoc factum ponitur. (c) Vides, ait Kranz. l. XII. Metr. c. 28. quò operetur educatio. Ex puero innotuitus Coloniz institibus inclinari non potest, ut majori subeat oneri, ponitque, quod alii, fatigatis omnibus nois & amicis, magna instanti noctes atque dies consequi ambirent.

feriam & interitum Ecclesiæ derelictæ. Collectus ad Patres suos anno MDXXII.

§. XLVIII. *Joannes IV.* Dux Sax. Angar. & Westfal., *Erici* Frater, electus & confirmatus, jamque in cœnobio *Mariarodano* inauguratus anno MDIV. die 9. 4. Aug. horâ XII. sumto prandio cum Comite *Regensteiniano*, *Schaumburgico* & *Lippiensi*, Vasallisque Ecclesiæ suæ, nec non Senatu Hilleshemensi, ex castro *Stürvvald* obviam processit, ob solennitatem homagii, venturo Fratri *Magno* usque ad villam *Arbergen*, ubi in campo dilectissimum Germanum honorificè excepit, verba faciente *Joanne Fahrmarkio*, Cancellario Hilleshemensi. Inter Comites *Magni* erant *Bartoldus Obergius*, *Georg.* & *Clemens Buloyii*, *Henric. Wittorpius*, Consilarii, & *Berchman* Cancellarius unâ cum multis aliis. Qui omnes & singuli eodem die comitabantur *Joannem* in urbem, jubila inter & faustas subditorum acclamations. Aliquot ab initio regiminis sui annis pacificè & optimè præfuit, cum verò oppida, castra, Præfecturas, & bona Ecclesiæ, tantum non omnia bellis superioribus Ministerialibus oppignorata, & abs Ecclesia avulsa repeteret, crabrones irritavit. Inde maximum & funestissimum exarsit bellum, ut si quis volubilis fortunæ theatrum videre gestiat, hunc utique *Joannem* præ aliis intueatur. Totum bellum, adeoque ejus ortum, progressum & finem, nec non miserabilem Episcopi sortem, non nemo victuræ mandabit chartæ, ut ego actum hîc agere verear. (d) Perdidit infauitissimus Præsul, præter Hilleshemiam, *Mariaburgum*, *Peynam* & *Stürvoldiam*, omnia oppida, urbes, castra & singula, ut pauperiem ejus asperrimamque fortunam satis demirari nequeam. Quæ omnia jure belli ad Victoriosos Brunsvicenses translata sunt, & in feuda iis collata à Gloriosissimis Imp. *Carolo V.* *Ferdinando I.* *Maximiliano II.* & *Rudolfo II.* Integris tribus & viginti annis in utrâque fortuna, maximè tamen adverla, miserè exantlatis, *Joannes*, banno Imperiali etiam vincetus, & omnibus bonis exutus, anno MDXXVII. resignans, ad Fratrem suum *Magnum* abiit, & *Raceburgi* plerunque delituit usque in annum MDXLVI. Non mirabere, si quis fortè hæcæ meas schedas excusseris, quòd bella Hilleshemensia satis memorabilia, & posteris transcribenda, sub *Bertoldo Landsbergio* & *Joanne* nostro *Lauenburgico* infauitissis semper avibus gesta, tribus tantum verbis meminisse; non verò latius enarrare voluerim. Est in vicinia diligens horum moruum Notarius, à quo mox omnia & singula prolixè & publicè peti possunt. Ego mihi tantum scribo, non aliis. Ipse autem aliis, non sibi tantum.

(P) 3.

§. XLIX.

(d) Vid. Letzner L. II. chr. Dass l. 2. c. 18. ad 38. Chyrt. I. VIII. Sax. p. 233. seqq. & L. XII. p. 352. Bunting. chr. Brunsv. P. III. p. 68. seqq. Spangenberg. chr. Saxon. c. 355. & 358.

XLVIII.
Balthasar,

§. XLIX. *Balthasar Merckle*, seu *Mercklinus*, *Waldkirchæ* (e) in *Sylva nigra*, *Dioecesi Constantiensis*, pauperculis, at honestis parentibus natus, studiis promeruerat summum *Doctoris* gradum in *Jurisprudentia*, humanus & affabilis *Vir*, sed arrogans. Non contentus *Canonicatu Constantiensi*, ambit & obtinuit in aula *Maximiliani I. Imp.* officium, & *Præposituram* extra muros patriæ suæ. Abiit postea cum *Carolo V.* in *Hispaniam*, nactus ab eo *spartam Vice-Cancellarii* sui. Inde summa auctoritas accessit *Viro*, ut etiam gravissima negotia, Imperium, cunprimis *Nationem Germanicam*, concernentia, ei demandarentur. Ille autem semper altiora affectans, cognitio lamentabilis *Hilleshemie* statu, & proscripto *Joanne IV. Antistite*, omni versutia id moliebatur, ut ad hanc eveheretur cathedram. *Joannes* id subsolvens, impotentia suæ memor, (ipse enim nec suppetias terre poterat *Ecclesie*, nec bona ejus amissa restituere,) resignat *Mercklino*, promittens sibi per Eum, ceu secretioris admissionis magnaque existimationis *Ministrum* in aula *Imperiali*, *Cæsaris gratiam*, & alia meliora quæque. *Balthasar* titulum munusque oblatum promptè accipit, spondens *Joanni* & *Canonicis* suis aureos montes. Missus annò *MDXXXVIII.* à *Cæsare* ad diversos *Imperii Principes*, divertit etiam *Hilleshemiam*, *Dioecesi* suam, tanquam *Administrator*, suscepturus. Mox abiit ad aulas *Brunsvicensium* & *Lyneburgensium*, bene ubique habitus. Rediens à *Canonicis* & *Vasallis Hilleshemensibus* splendidissime excipitur *Stürwaldia*. Paulò post abiit, excessit, evasit, omnium, quæ promiserat, nunquam memor. Veniens ad *Carolum V.* *Bononiae* tunc morantem, confirmationem à *Papa*, & *Regalia* à *Cæsare*, ceu *Episcopus* & *Princeps*, solenniter impetravit. Demum in *Comitiis Augustæ* habitis *Collegium* *cathedrale* duos ad eum ablegat *Canonicos*, & *Civitas* *Consulem* suum, *Wildseur*, ut *Ecclesie* *urbisque* suæ negotia *Cæsari* subjectissime exponeret, omni que meliori modo promoveret. At ille cunctans ubique, res *Hilleshemensium* semper distulit in crastinum, ut tandem *Legati*, rebus planè infectis, abirent. Id unum effecit, ut *Wildseur*, ex speciali *Cæsaris gratia*, insignibus *Equitis Aurati* ornaretur. Hinc omnibus infestus invisusque esse cœpit. Mox iste varios cuniculos fecit ad amplissimam *parochiam Constantiensem*, nec eum, resignante *Hugone de Hohen-Landberg*, laudatissimo *Viro*, (f) spes decepit. Sed factus sunt ante ruinam. Non tantum enim *Balthasar* omnem *Cæsaream gratiam* turpiter effudit, sed etiam biennio post

(e) Chytr. L. XXX. Sax. p. 928. vocat Veldkirch & L. XII. p. 352. Merckelium, (f) Vir lanè egregius, & omnibus laudibus dignus, & utinam *Ecclesia* nostra *Constantiensis* similem semper haberet. Chron. Constant. ap. Pistor. p. 696.

pōst caballum conscensus Treviris, apoplecticus delapsus eō annō MDXXXI. mortem sibi acceleravit. (g)

§. L. Sic *Otto Schaumburgicus*, Jodoci F., hujus nominis III., juvenis ^{XLIX. Ot-}
XVII. annorum, volente ita *Carolo V.* & petente *Wilhelmo Nassovico*, suffe-
ctus est Administrator die S. Pantaleonis annō MDXXXI. At post sexen-
nium demum consecratus, num ob deficientes sumtus, aliasvé causas, non
fatis liquet. Sed fluctus perpetuò fluctum trufit, & cuique diei recens sua
erat afflictio. *Otto* tandem ob neglectum, ut ajunt, confirmationis ter-
minum, (alii putant, ob agnitam nunc doctrinam Augustanae Confessionis,) ^{to III.}
à *Paulo III.* dignitate sua privatus annō MDXXXVII. Jubentur ergo Ca-
nonici per *Petrum Pfortinm*, Episcopum Aachensem, intra sex menses
alium eligere, quod nisi fiat, papam quendam iis missurum esse, addidit
ille.

§. LI. Suffectus igitur *Valentinus Teutlebius*, nobilis Doctor Theol. & ^{L. Valenti-}
Legum, Præpositus S. Bartholomæi Francofurti ad Mœnum, Canonicus ^{nus,}
Moguntinus, Magdeburgicus & Hilleshemensis, nec non *Alberti Moguntini*,
Ecclesiæ Romanæ Cardinal., in spiritualibus Vicarius, Vir, judicio *Pauli III.*
vita & morum honestate decorus, in spiritualibus providus, & temporalibus circum-
spectus, aliisq; multiplicium virtutum donis fide dignorum testimoniis in-
signitus. Territus hic infelicium Antecessorum suorum vestigiis, maximè
invitus accessit. Statim verò Romam abiens consecratur & confirmatur
tert. Id. Januar. MDXXXVII. Regalia obtinuit à *Carolo V.*, cujus Consilia-
rius erat, d. 3. Mart. annō sequente. Omnis ejus cura amissorum recupe-
ratio. Sed quis prædam eripuerit fortiori? Terrere quidem voluit Magna-
nimos Heroës Brunsvicenses, tunc adhuc Pontificiæ religioni addictos,
bullâ *Pauli III.* Verùm isti parta tuebantur. (h) Interim, quod potuit ille,
fecit, Sacello S. *Anne*, nec non Suffraganeo Hilleshemensi reditus perpetuos
largiens. Annō MDXLVII. Hilleshemenses Carthusiam & monasterium
S. Bartholomæi ad *salinas* destruxerunt. Eod. anno reformatur civitas juxta
doctrinam Augustanam, diu à *Valentino* sufflaminatam. Conscribebant
ergo *Joannes Bugenhagenius*, pastor *Wittebergensis*, *Antonius Rabe*, & *Henri-*
cus Wynckel, ordinationem ecclesiasticam Hilleshemensem, inque sex
templis ad S. *Andr.*, *Jacob.*, *Mich.*, *Georg.*, *Martin.* & *Paulum* Ministri con-
stituti sunt, quorum inspector erat *Jodocus Yerman.* (i) Cùm ergò conamina
Valentini sine successu dilaberentur omnia, nec par esset fortuna labori, æquâ
mente tulit, quod mutare nequibat, & precibus tandem jejuniisque fati-
gatus obiit Moguntia anno MDLI. Præsulatus sui XIII. sepultus ibi-
dem

(g) oblit extra Diœcesin anno 1532. Id. chr. l. Conf. Chytr. L. XII. Sar. p. 352. (h) conf.
Chytraj Sar. L. XV. p. 429. (i) Id. l. XVI. p. 460.

dem in æde Nudipedum Vir cetera doctus, prudens, nec tantò fastigiò indignus.

L. *Fridericus,*

§. LII. Electus quidem fuerat *Fridericus*, Dux Holfatiæ, *Friderici I.* Daniæ Regis F., Canonicus Coloniensis, anno MDLI, sed demum anno MDLIV. XVII Sept. Metropolim suam magnifice ingressus est. De cujus adventu Hilleshemenses maxime gavisi, reddiderunt ei castrum *Peynense*, 18000. Joachimic. antea iis oppignoratam. Mox inde abiit in Holfatiam, confirmatus interim à *Paulo III.* Multum spirabat, sed parum valuit. Lites abs Antecessoribus suis cum Ducibus Brunsvicensibus cœptas, & adhuc sub iudice in Camera Imperiali pendentes, ipse retexturus & pertexturus nihil non omisit, at mox in patria sua raptus ad plures didicit, quàm totus homuncio nil sit. Conditus ibidem in cathedrali templo in vigilia Simonis & Judæ Apostolorum. Sub eo anno MDLV. in Neapoli Hilleshemensi incendium oritur, quod CXIV. ædificia consumpsit.

LII. *Burcardus,*

§. LIII. Sic rerum potitur Nobilis *Burcardus Obergius*. Favebat ei maxime *Henricus Junior* Dux Brunsvicensis, à quo singulariter commendabatur Capitulo. Electio ejus valvis tantum Ecclesiarum affixa, non de cathedris publicis populo indicta est, contra morem Antecessorum. Sub initium statim dissidia & altercationes cum Canonicis suis habuit, nec civitatem bene erga se affectam deprêndit. Vixit igitur duobus annis in castro *Woldenbergico*, in quod eum *Henricus* Brunsvicensis securitatis causâ immiserat. Sepultæ quidem in favillis religiosæ similitates, at constans amor & stabilis concordia semper desiderabatur. Interim auxilio *Henrici* sui castrum *Mariaburgum* à se occupatum per octo annos detinuit, accisis subinde Canonicorum & oppidanorum redditibus. Acceptâ confirmatione à *Pio IV.* anno MDLXIV. arcem & Præfecturam *Stürvvald* (k) à Duce Holfatiæ redemit, reddito Canonicis *Mariaburgo*. Etiam Duces Brunsvicenses oppida aliquot, præfecturas & monasteria, à Parentibus eorum occupata, certis conditionibus reddere volebant, si nimirum ille juri suo, quod in cetera, jure belli obtenta, prætendebat, in perpetuum renunciaret. At non poterant convenire inter se. (l) Vixit postea bene & quietè, donec *Stürvvaldia* nobis ereptus anno MDLXXIII. XXIII. Febr. Præsulatus sui XVI. sepultus in æde cathedrali.

LIII. *Ernestus, II.*

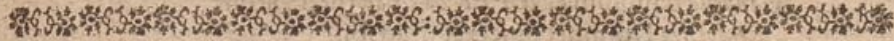
§. LIV. Sequens fuit *Ernestus*, utriusque Bavarie Dux, Com. Palat. Rheni, Archi-Episcopus Coloniensis, Episcopus & Administrator Monasteriensis, Leodiensis & Feisingensis, electus eopse anno d. VII. Mart. Sed qualem quantumve scribendi materiam ille relicturus sit posteris, ipsi consignabunt,

Mea penna quiescat!

Sis

(k) Peynensem adhuc *Adolfus*, Holfatiæ Dux, *Friderici* Frater, sibi oppignoratam habebat, (l) *Chytræus* L. XIX. Saxon. p. 545.

*Sis felix & fausta mea, Hilleshemia, Nutrix,
 candida Te servet Pax, amor, atque salus!
 Nulla salus bello: sit pax! sic omnia rident;
 ex pace est bellum, quicquid in orbe vides.
 Dum Pacem dico, bona singula diximus: ergo
 sit pax vobiscum! plebs canat omnis: amen!*

JUSTINI BARTRAMII PONTIFICES HILLESHEIMENSES

metro. vincti.

Siva dedit nomen celebri vicinior urbi;
 abs illa hæc *Hilleshemia* dicta fuit.
 Ara sacrata Tibi Virgo Sanctissima, cujus
 devotus cultor Rex *Ludovicus* erat.

Primus Rector erat fidus *GUNTHARIUS*, ædem
Cecilia atque aulam condidit ille sacram.

Saxoniam à veteri fermento purgat, & istam
 in Domino firmat; sicque beatus obit.

REMBERTUS paucis, queis sedit, mensibus, implet
 sanctum perfecti Præsulis officium.

EBO Rhemensis, Regi suspectus, & exul,
 obtento baculo rexit ovile bene.

Doctrinâ & vitâ præluxit in omnibus (uno
 ut verbo dicas) irreprehensibilis.

ALFREDUM *Corbeia* dedit, Sanctissima Mater,
 Pontifices inter Maximus ille fuit.

Basilicam à fundamentis exstruxit, & ampla
 claustra suo sumtu condidit ille tria.

Afyvedense, *Salingstadense* atque *Affidiense*;
 quodlibet ad leges est, *Benedicte*, tuas.

Adjecit redivus quantos: cuncta hic *Alefredus*
 vivens & moriens fecit ubique bene.

Dat rursus *Corbeia* Virum pietate nitentem,
LUDOLFUM, sed mox desit ille Pater.

(Q)

I.

II.

III.

IV.

V.

Ut

- VI. Ut vix inveniatur Præfulum in indice nomen,
electus siquidem, non benedictus, erat.
Successit *MARQUARDUS*, pacis cultor & æqui,
quem *Nordmannorum* gens furiosa necat.
Quam pretiosa autem mors, pro Christo cecidisse!
næ, vitam qui sic perdidit, inveniet.
- VII. *Gandesta* templum *WICPERTUS* perficit, atque
Baptista Domini consecrat istud ibi.
Hic artis Medicæ gnarus, bona scripra reliquit,
iudicium quibus ex cernis & ingenium.
- VIII. *Corbeja* ad *Wisaram* *WALBERTUS* filius, æquus,
fervens, & catus in religione fuit.
- IX. Imperii occurrit mutatio multa *SIGHARDO*,
ornatur templum hæc araque sancta *Crucis*.
Auro suggestum puro vestivit, ubique
ejus in hac sancta splenduit æde nitor.
- X. *Gandestam* rursus condidit Venerande *DITHARDE*,
accipit ornatum Maxima Virgo suum.
Aurea in hoc templo cui tabula longa pependit,
distincta hæc gemmis, caraque valde fuit.
Æquos fecisti cives, equitesque fideles,
reddat ut obsequium par tibi quisque suum.
- XI. *OTHWINUS* Bergâ veniens benedictus ad Albim,
ornamenta ædi dat pretiosa suæ.
Dat vinum certis quoque Fratribus ille diebus,
affert *Epiphani* Præfulis ossa *Pir*.
- XII. Plura dedit bona, villas, prædia pingua, cætum
defendens & amans dexteritate suum.
Est, *OSDAGE*, tui magnam *Algermissum* amoris
pignus: quid porro dextera larga tulit?
Iurgia multa ciet *Ganda* rixosa *Sophia*,
opponis clypeum, Vir Reverende, tuum.
Contra *Palligerum* validè tua jura tueris,
i nunc, & turbas, fæmina bella, move!
- XIII. Munera *GERDAGI* minus *Algermissum*, & amplum
est *Siprechtussum*, quæ dedit ille Deo.
Plurcula largitus, citius nisi parca necâisset;
sat tibi, quod fuerit sedulus atque probus.
Cum lacrymis præ lætitia tua mœnia vidit,
Roma, ante excessum, sicque beatus erat.

Quis, *BEERWARDE*, tuas laudes exponet, ubique
 inque choro atque foro gloria summa tibi.
 Es pius, es prudens, *Ottoni* carus amicus,
 consilio atque fide singula facta geris.
 Struxisti Sancto *Michaëli* splendida recta,
 insuper & tua lux luxit ubique bene.
 Antiquas lites tibi *Gandefiana* recoxit,
 at frustra, Juris tute Patronus eras.
 Ad tumbam demum miracula facta leguntur,
 vivus & extinctus Vir Reverendus eris.
 Misit *GOTTHARDUM* nobis *Hersfelda*, stupendum
 doctrinâ, vitâ & religione virum.
 Ille *Crucis* templum fabricari jussit in urbe,
 struxit & ad muros nobile *Mauritij*.
 Inque *salinis* cœnobium dat *Bartholomæo*,
 eximium atque aliud condidit *Halâhusii*.
Michaëlitantum verò dum consecrat ipse,
 à densa *Benno* plebe peremptus obit.
 Illius ad tumulum miracula multa coruscant,
 hinc Sanctos inter Roma locavit eum.
 Ardua molitur *DITMARS*, & ardua sane
 vicissent, modò si vita fuisset ei.
 Sub saxo pacem nunc *Gandefiana* sacerdos
 invenies, fugiat mœsta querela procul!
 At quid tu decimas *Adelheidi* surripis amplas,
Dithmare, acceleras tute tibi interitum?
 Mox etenim factum hoc incendia maxima plectunt,
 in quibus urbs, ædes, summaque templa cadunt.
 Vindex ipse sui Deus est: vel munera nulla,
 seu da perpetuò, & linque cuique suum.
 Una domus fratres comprænderat hæctenus omnes,
 una dabat parçâ, quod satis, olla manu.
 Quàm bona certabant omnes certamina, justis
 vincti præceptis tunc, Benedicte, tuis.
 Sed rigor iste fugit: curtæ laxantur habenæ,
 accipit & centus & bona quisque suos.
 Hinc illæ lacrymæ! cessat communio, cessant
 antiqui mores, priscaque cura fugit.

XIV.

XIVX

XV.

XVI.

XVII.

XIX

Mutatur rerum facies: connixit *ASELMUS*,
Posteritas cuius mollitiem reprobat.

Sedulus in cunctis, infaustus in omnibus ille,
adversum sensit semper habere DEUM.

Immenso extinctam vult adem condere sumtu,
ast vano nisu, dum struit, ecce ruit.

Non est successus, non est benedictio, cernis
& palpas laesi signa tremenda DEI.

XVIII.

HEZILO disjecit molimina grandia *Aselmi*,
struxit & ad normam, Sancte *Alefrede*, tuam.

Affurgunt muri, turrita cacumina templi,
& nitor & facies splendida cuique suus.

Argento & gemmis Ecclesia vasta coruscat,
artificesque suos angulus omnis habet.

Accipiunt *Petrus* & *Paulus* sua commoda tecta,
in quibus ara DEI est, & sacer ignis erit.

Creverunt & opes, irritamenta bonorum,
nam puris animis omnia munda manent.

Victus, vestitus largè promuntur egenis,
pascitur in membris sic DEUS ipse suis.

Omnia nunc rident, & vix formosior urbs est,
cinxit eam pietas, pax, amor, alma salus.

Cessit *Mauritius* Sanctis in monte puellis,
noctes atque dies quæ modulantur ibi.

Scandala sed propter mox longè transtulit illas,
substituens Fratres, qui *canones* crepitant.

Singula præclare & fastis dignissima, turbas
si modò vitâsles, *Hezilo*, *Goslarix*.

Sed labi humanum est, veniam miserere meretur,
referunt lacrymæ crimina cuncta tuæ.

Vox postrema Patris: *Fratres*, mea corcula, nati!
ut bene sit vobis, vivite pacificè!

Antiquam juxta *canonesq;* reducite vitam,
reddite constanter vincula vestra DEO.

Sunt ea paupertas, mens casta humilisque, referta
obsequio: his gradibus vadimus ad Superos.

Dixit: & in cælum suspirans lumina clausit,
& bona distribuit singula pauperibus.

XIX.

Ex *Alvenslebiis* *UDO* surrexit ad ensen
& baculum, dignum prædico laude Virum.

Ipse

Ipse suæ sortis faber est, quia Cæsari adhæret,
conciat in pectus arma Virosque suum.

Post ictus sapiens tranquilla in pace quievit,
felix qui Domino vixerit atque sibi.

BRÜNINGVS prudens Princeps, & Pastor amandus,
imperii cunctis omina fausta dedit.

XX.

Ass anno quarto cathedramque mitramque pedumque
linquens, mancipii pondera magna sui.

Bartholomæani claustrum se fecit alumnum,
hymnis & precibus nocte dieque vacans.

Urbs illi carcer, verum hæc paradus eremus:
solus, si bene vis vivere, vive tibi.

Scriptisti, insignis BARTOLDE, volumina multa,
in quibus ingenium cernitur atque labor.

XXI.

Cænobia ad veteres leges ubicunque reformas,
sexum intra cellas fœmineum cohibens.

Bartolsrodensis primus fundator & altor,
quod *Maria Magnus* deinde novale vocat.

Hospitium fuerat *Ringelheimense* sororum,
accipiunt Fratres nunc, *Benedicte*, tui.

Primus Præfectus Vir dignus laude *Rudolfus*,
filius hic Sancti num *Michaëlis* erat?

Suscepit oblatos BERNARD invitus honores,
maximus est animæ (credite) cura labor.

XXII.

Elevat ex tumulo Venerabilis ossa *Gothardi*,
& facit abs ejus nomine cænobium.

Sanctis adscribi curat: miracula fulgent;
confluxus populi quantus in urbe fuit!

Non est mendicus, sua qui non munera ferret,
& plebis muri vix capiunt copiam.

Wintzenburgensi *Hermann*o cum conjuge cæso,
Pileolus tubitò huncia læta tulit.

Heus, *Bernarde*, inquit, vin' tu jam ducere ronchos?
surge, & abi: *Wintzen-burg* sine fraude tuum est.

Hermannus cecidit! cecidit simul illius uxor!
i, propera festim, & jura tuere tua.

Vix dictum factum: sic *Hillesheimia* castrum
cepit, adhuc servans in ditione sua.

Ille Diœcesi *Ringelm* incorporat, atque
Onolsburgum, quod Præpositura fuit.

(Q) 3

Ille

XXIII.

Ille sui juris defensor acerrimus, ille
 dirupit telas, *Gandesiana*, tuas.
 In senio visû privatur, at impiger ille
 ad lætum lethum sedulus usque manet.
Gotthardus Fundatoris sibi corpus & ossa
 asservans, requiem jugiter optat iis.
 Prædecessoris *BRUNO* vestigia calcans,
 instaurat templa & castra ubicunque sua.
 Bibliothecam auget, dans ornamenta cuius
 regali prorsus magnificâque manu.

XXIV.

Instituit sacrum quoque festum *Nativitatu*,
 Alma *DEI* Mater, Sancta *Maria*, tibi
 Gentis delictum est, & splendor maximus urbis,
HERMANNUS, Cleri gloria, plebis amor,
 Quem *Cæsar Fridericus* amat, quem diligit omnis
 ex animo sexus, cui pia turba faver.
 Fidus mæstarum Pater & Tutor viduarum,
 à cuius facie nullus abibat inops;
 Cunctis instituit festum ille *fidelibus*, atque
 ædem *Gandesie* cernit in igne sacram.
 Atque reedificatam rursus consecrat illam,
 & *Blasio* templum dedicat ille suum.
 Turba Diœcesin ferro vastabat & igne
 perdita, sed quam mox arma Virique fugant.
 Ille *Palæstinam* sanctam *Solymanque* salutans,
 cerneret ut purâ mente sepulcra *DEI*.
 Naufragus arrepro licet assere fortè redemptus
 perrexit sudans, alfit & omne tulit.

XXV.

In *Latium* tandem fessus miseratque reversus,
 puram animam Domino reddidit ille suo.
 Imperii turbas inter multasque procellas
 inconcussa stetit mens, *Adaloge*, tua.
 Prudens & simplex, tibi lex & terminus unus,
 summa *DEI* cura est, atque salus hominum.
 A *Salome* affectas Comitatum *Dasseliensem*,
 verum consilium disjicit ille *Leo*.
 Ast *Homburgensis* geminam tibi vendidit arcem,
 quæ *Lauensteinium* & splendida *Grena* fuit.
Brunsvrigum oppugnans sociusque comesque *Philippi*,
 at bene qui latuit, vixit & ille bene.

Mi Præsul *BERNO!* vix Te studiosior ullus,
prædicat id populus; pulpita, templa canunt.
Præposituram tu reddebas *Goslariensem*,
splendori veteri restituensque tibi.

Auspice Te fastis Sanctorum inscriptus aperte
Bervyardus, cathedræ gloria sancta suæ.

Infestas etiam *Brunsvigum* cum *Thiderico*
& *Wittikindo*, alt aulus inanis erat.

CONRADUS primus Juris defensor & æqui,
reliquias templo & maxima dona dedit.

Plura daturus, eum citius nisi fata vocassent
Herbipolim, miserè mox is ubi perit.

Hundius & *Reinsten*, quem castigarat utrumque,
cudunt consilia in sanguinolenta caput.

Ille Comes fuerat Regis fidusque Sacerdos,
cùm sanctè ad sanctum vaderet ille soluta.

Posset, si modò *Brunsvigensta* bella fugisset,
nunc melius famæ consuluisse suæ.

In quamam *HARBORDUM* tristissima fata referrent
tempora, præ luctu nemo referre potest.

Ampla Diœcesis vastata & perdita tota,
ludibrium populi & fabula plebis erat.

De sceptro inter se certarunt *Otto*, *Philippus*,
O quantum schisma hoc Imperiale fuit!

Quod nimium videre, *Harborde*, fuisse *Philippo*,
hæc est interitûs unica causa tui.

Ah! *consummatum* est! hæc ultima linea rerum:
ô mores hominum! ô ferrea fata DEI!

Verùm candidior redit hora, Deusque placatur,
qui largâ dextrâ reddidit omne tibi.

Mæstos & miseros semper fiducia servat,
nescit enim Dominus deseruisse suos.

SIGFREDUS benefactor erat tutorque suorum,
Fratribus & templis qui bona multa dedit.

Ille bonæ mentis radios diffudit ubique,
cottidiè Phœbus splenduit iste recens.

Auxilium tulit afflicto viresque *Philippo*,
milite cum *Brunsvich* cingeret ille suo.

Sanctus at *armatus* visus defendere muros
Auctor, & hinc quò se proripit ista manus?

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

Indulfit

XXX.

Indulfit veniam *Ottoni* Regi morienti,
 qui sua fens multum crimina fassus erat.
 Et testamento subscripsit Principis æquo,
 laudes perpetuò ejus in orbe manent.
CONRADUS rerum sacrarum fautor & autor,
 fundat & instaurat cœnobia, atque juvat.
 Castra sua atque aulam reparans, bona multa suorum
 auxit, familiæ consulitque suæ.
Falckenberga tuam laudabit, Maxime Præsul,
 curam, laudabit *Winhusumq;* tuam.
 Et *Willinghusum*, *Maria* & quoque *Magdalena*,
 queis vitam & dotem dextera larga dedit.
 Quantum mendici Fratres coluere Patronum,
 à Te structa illis qui duo claustra tenent.
 Providus in cunctis, & circumspectus ubique,
 & bonus usque tuis, atque beatus eras.
 In cineres nisi quòd collapsam videris urbem,
 hic quantus luctus cordoliumque fuit!
 Cuncta cadunt modò non, æquantur summa profundis,
 & tantum superest sola *capella crucis*.
 Consilium præsens faciens *Franciscus* in urbe,
 Fratribus indixit multa statuta suis.
Elisabetha quoque tu miracula probasti,
 quærens, num verè singula facta sient.
 Hospitium tandem tibi *Schonoviense* ministrat
 cœnobium; hoc corpus condit & ossa tuum.
 Denuò schisma sacrum faciunt *Heinricus* & *Hermann*;
 hic intrusus erat, ille vocatus erat.
Heinrico tantum est *Wintzenburgense* superstes
 castrum, ast *Hermannus* cætera cuncta tenet.
 Fas & jura favent *HEINRICO*, præsidiumque
Hermannum contra Papa spopondit ei.
 Inque Diœcesin læsum sine fraude jubetur
Heinricum *Heinricus* restituisse suam.
Hermannus passu Romam properante cucurrit,
 hujus ut edictum tolleret arte suâ.
 Judicis ast Papæ mansit sententia firma,
 & fractæ vires sunt, *Herimanne*, tuæ.
 Causa triumphavit bona sic, rerumque potitus
Heinricus, magnâ dexteritate regit.

XXXI.

Cum

Cum Monachis monachæ vixerunt hætenus uno
 sub tecto, quæ res scandala multa dedit.
 Sic non instituit *Benedictus*, nec *Berevvardus*,
 ergo prunas à stramine Papa locat.
 Cautius ut posthac & relligiosius illi
 vivant, & *Michaël* sit sine labe bonus.
 Ad portam est festiva dies celebrata *latinam*
 prima *Joannus*: quæ cura *Joannis* erat.
 Hic passim decimas, fundos, bona multa coëmit,
 quæ inter *Peyna* etiam litigiosa fuit.
 Oppugnant *Brunsvigenses* nunc undique *Peynam*,
 quæis tulit insignem ex fœdere noster opem.
 Antistes verò ficto sub schemate certans
 clandestina inter consilia omne gerit.
 Adversum sociis quod sit, *Peynensibus* autem
 utile; nam cincti nil nisi verba dabant.
 Mortis & æternæ memores, *Pia Virgo*, salutis,
 reddimus hanc arcem atque omnia nostra tibi.
 Tu sis nostra hæres, hoc Tu patrimonium habebis,
 sola Tibi soli *Peyna* dicata manet.
 Solvitur obfidio: *Albertus* non senserat astum,
 quò tamen auditò, bella renata citò.
 Fallacem totus crudeliùs ibat in hostem,
 interea Antistes *Hillesianus* obit.
 Ut Comitatus ei post salvus & integer esset,
 electus *Frater* Duxque Caputque suus.
SIGFREDUS multo captivos ære redemit,
 addens *Empenam Sarstediumq.* sibi.
 Illa hodie *Gronau* dicta est; certamina multa
 cum *Brunsvigensi* gessit ubique *Domo*.
 Claudicat in partes anceps victoria utrasque,
 quicquid sit, bello (credite) nulla salus.
 Felix, qui poterit pacis cognoscere fructus,
 & pace in multa vivit obitque piè.
 Proque renitente urbe est arx *Stürvvaldia* structa,
 pellat ut *Heinricus* vim furiosam hominum.
 Justis *Heymbeerum* capit aræis, urbis & unam
Boklemii partem comparat ære suo.
Dasselium lites peperit: sibi vendicat istud
Heinricus, feudi præterito Domino.

(R)

XXXII.

XXXIII.

XXXIV.

XXXV.

Fas

XXXVI.

Fas & jus *Corbeja* suum defendit, & æquo
obento *HEINRICVS*, quæ facienda, facit,
Ardenti tandem procul hinc est febre peremptus,
vita bonâ est, ejus clausula quando bona est.
VVoldenbergensem Comitatum tradidit *OTTO*,
postremus Gentis sirculus iste suæ.

XXXVII.

Agmen prædonum exditque fugatque, secundam
Boklemii partem subjecit ære sibi.
Emit *Lutteram* ad prærupta cacumina montis
Vrsini, templo dans bona plura sue.
Ejus & inventum sacrum *Missæ aureæ*, fecit
ille dies sanctos, *Elisabetha*, tuos.

XXXVIII.

Brunsvigensi *Heinrico* Schaumburgensis *Erius*
oppositus, proh! quàm flebile schisma fuit.
Urbes & pagi vastantur, diripiuntur,
luctus & lachrymas angulus omnis habet.
Quas inter turbas *HEINRICVS* abire volebat,
autor at illarum morte peremptus obit.
Hinc optata quies: multarum commoda rerum,
Heinrici felix imperiumque fuit.
Præfuit ille bene, & sapienter profuit ille,
& festum *Christi corporis* instituit.

XXXIX.

Schattlandus, monachus mendicans, iste *IOANNES*,
arduum ad hoc manus totus ineptus erat.
Accedens subito vult cernere *bibliothecam*,
ostendunt *clypeos*, arma *Virosque* suos.
Hæ sunt *Pandectæ*: hæ sunt magna volumina nostra,
omnis in hoc codice est forsque salusque tua.
Territus ille fugit Romam, spartamque relinquit;
suetus enim vitæ desiderique suæ.

XL.

Nobilis ascendit cathedram de Monte *GERHARDVS*,
lux Cleri, & populi Gloria rara sui.
Vilis erat persolla, & totus homuncio parvus,
doctrinâ præstans ingenioque gravis.
Nobilium furum compescuit ille furorem,
clarum pugna facit *Dinckleriana* Virum.
Ille *catenatum* quæ *Magnum* ceperat, atque
plures ex lecta Nobilitate Viros.
Gratus pauperibus dat plurima munera, rectum
aurò contextit, Virgo beata, tuum.
Inque *Diocesi* faciens munimina tuta,
impensis struxit post tria castra suis.
Sed placuit *Padebornâ* substituisse *IOANNEM*;
exarsit bellum (proh dolor!) inde novum,
Hojanus quò victus magnâ clade recessit,
inde *Diocesi* quanta ruina suæ!
Attendas, quæso, nostra *Hillesheimia*, fabor
sincere tecum, cum tua res agitur.

Nonne tibi semper fatalia bella fuere,
 semper enim facta es pauperiorque minor.
 Bello nulla salus est: bis te quippe, *Ioannes*,
 tot captis caesis, terga dedisse scio.
Eckhardum sed cur in vincula tradis ab *Hamié*,
 clarum candore & religione Virum.
 Ille perit, perit simul at tua gloria, factum
 hocce nec insigni suspicione caret.
 Facundâ poteris quam non detergere linguâ,
 nam *niger es, niger es*, tu *niger* atque manes.
 Succedat *MAGNVS*, Dux Saxoniae inferioris,
 & videat, num te major is esse queat.
 Ansa salutis adest: renovantur bella, querelæ
 augentur, miserè Pastor ovisq; perit.
 Devotus civis faciens Collegia sacra,
Gosfredus, leges has dedit ipse suis.
 Cordemanuq; illi omnes orient atque laborent
 & maneat servi perpetuò Domini.
 Auxit *Nudipedum* cœrum *Fridericus*, ita omne
BERNARDO nato traditur Imperium.
 Fit custos Fratris, felicitet omnia? rexit
 hic gentem summâ dexterrate suam.
 Dissidium illi ac *Wilhelmo* fecere *salina*,
 ambobus nuper quas *Lyneburga* dedit.
 Formosam tandem *Mechsildem* duxit, & casem
 cum baculo affini reddidit ipse suo.
ERNESTVS venator erat, non Pastor, ovile
 vix curans, catulos pascit equosq; suos.
 Cœnobium fertur tamen instaurasse *Gothardi*,
 hoc est, quod dignum laude peregrinere.
 Ob pugnam infaustam cum Brunsvigen sibus actam
 enecuit tandem mœror & angor eum.
 Schisma novum faciunt nobis *HENNINGVS* & *HERMANN*:
 hic cessit, motus nascitur inde recens.
Balthasar Antistes *Sverrinò* inducitur, illi
Peynam dant, ubi cum Præposito latuit.
Henningo castrum dant *Stürvaldense* fideles
 cives, in quo tuac tutior ille fuit.
Balthasarum tandem sua spes delusit hiantem,
 cogitur ad caulam sicce redire suam.
 Vicit! io vicit! pietas *Henningis*, eandem
 pax compensârunt largius atque salus.
 Principium, *BARTOLDE*, tuum bene ferret, & ausim
 dicere, felix est: sed medium tepuit.
 Ergo tibi placuit temere irritate *Leonos*?
 optima pax rerum prosperiora dabit.
 Parce, precor, ferro, quorsum in tua viscera lævis?
 tene jurat corpus dilaniâsse tuum?

XLI.

XLII.

XLIII.

XLIV.

XLV.

- Sat casum est: magnis potior pax mille triumphis;
 pax redeat, laus sit, quodū redierit, Deo.
 Creleat amor Patris, & patriæ concordia crescit,
 dat pax Justitiæ basis multa piæ.
 Cœnobium instauras *Ringelheimense*, reformas
Nudipedes fratres, quos *Lynceburga* fovet.
 Augiæ stabulum *montem* purgasq; *Georgi*,
 & facis ex voto, quæ facienda tibi.
 Sed *Rottenburgum* tandem tibi lumina claudit,
 & servat cineres optima *Ferda* tuos.
- XLVI.
- ERICVS* primò statim annò sponte resignans,
 sacrum Germano linquit ovile suo.
 Ille *Monasteriensis* Episcopus omnia justè
 atque piè faciens, nomina summa meret.
 Verum ego quid de Te dicam hic, infaulte *Ioannes*,
 jurant in mortem cuncta elementa tuam?
 Quis varios casus, quis tot discrimina rerum,
 & mala quis poterit dicere cuncta tua?
 Annales referant *Hillesheimensia* bella hæc,
 volvat eos, si quis singula scire velit.
 Saxoniam ergò tuam repetens atque arva paterna,
 tradis *Balthasaro* lampada *Merlenio*.
- XLVII.
- Ambitiosus homo, titulos & munera captans,
 instabilis semper manet in officio.
 A nobis abiit *Constantiam*, ubi ille caballo
 delapsus morbo mortuus attonito.
- XLVIII.
- OTTO NE M* Paulus sublimi privat honore,
 quid causa? fuerit religionis ovis.
- XLIX.
- Hic *Valentinus TEVLEBIVS* usque studebat
 omne Diœcesi restituisse suæ.
 Sed nihil effecit; condit *Moguntia* corpus,
 spiritus aut cœtu tider in angelico.
- I.
- Reddita *Peyna* tibi *FRIDERICE*, sed est breve tempus,
 quod vivis, fumus, somnus & umbra fumus.
- II.
- BVRCARDVS* bonus est, & si fortuna dedisset
 pondus consiliis, optimus ille forer.
- LII.
- Cœtum claude tuum, Dux Maxime, sit benedictum
 principium Imperii & finis ubique tui!
- LIII.
- ERNESTVS* vivat! quoque Tu *Hillesheimia* vivas!
 & videas multos, sed sine nube, dies!

Sic ego *Iustinus* scripsi *Bartramius*; atque hæc
 obsequii & fidei symbola sunt mei.

Distortis pedibus vadit mea Musa, sed omnem
 defectum supplet mens sine fraude bona.

Saxoniam nostræ Rectores Saxo recenseat:
 si satis est, bene! sin, tu mihi fac melius.

ACTA

